

ÇİTİN ÜSTÜNDEKİ BÖĞÜRTLENLER*

Dram (3 bölüm)

BORİS ÇİNDİKOV

"Yejevika Vdol Pletna" Drama s tren Deystviyah - 1982"

BİRİNCİ BÖLÜM

(Evin avlusunda - Yazın, akşam üzeri... Elma ağaçlarının altındaki sandalyesinde oturan Annesi bir şeyler örüyor. Onun yanına (torunları) Radik ve Marine geliyorlar. Marine ağlıyor. Radik onun elinden tutmuş.)

RADİK – Nine ... Nine... diyoyum.

(Annesi işitmez)

Nineee... Nineee... diyoyum.

ANNESİ – Eeey, Radik... Ne var?

RADİK – Mayini ağlıyoyda, ağlıyoy, beni de dinlemiyoy! Gözleyi yemyeşil elma gibi. "Mayine sen niçin ağlıyoysun, diyoyum da" "Ağlamak istiyoyum da, ağlıyoyum" diyoy. Mayine'nin ağlamasını kes nine... Onun ağladığını göyünce benim de ağlayasım geliyoy."

ANNESİ – Marine bir yerin mi ağrıyor?

MARİNE – ı.. ıh..

ANNESİ – Karının mı acıktı?

MARİNE – ı.. ıh..

ANNESİ – Marine, daha ne var? Niye ağlıyorsun?

MARİNE – İçimden ağlamak geliyor da ağlıyorum. Güneş de ağlıyor.

ANNESİ – Marine, sen ağlama, tamam mı? Sonra Radik de ağlar. Sonra da beni ağlatırsınız. Bu gün canım çok sıkkın. İstersen sana bir şarkı söyleyeyim, Marine...

*Bu olay 1980-81 yıllarında Yedirne dolaylarında (Viryal)da Çuvaş köylerinden birinde yaşanmıştır.

MARİNE – He, he...

ANNESİ – (*Mırıldanarak şarkı söylemeye başlar.*)

Çilek nerede, ay, iyi, yetişir!

Çayırda, ay, iyi yetişir.

Haşaş nerede, ay, iyi, yetişir

Bahçede, ay, iyi yetişir.

Ahududu nerede, ay, iyi yetişir

Geniş merada, ay, iyi yetişir.

Kuşkiraz nerede, ay, iyi yetişir

Issız yerde, ay, iyi yetişir

Sarı kız nerede ay, iyi yetişir.

Güzel dünyada, ay, iyi yetişir.

Kara kız nerede, ay, iyi yetişir

Güzel dünyada, ay iyi yetişir

Kumral kız nerede, ay, iyi yetişir.

Güzel dünyada, ay, iyi yetişir.

RADİK – (*Hevesle*) Nineee... ben de Mayına'ya şaykı söyleyeyim mi?

ANNESİ – Hadi, Radik, yeri göğü inleterek söyle.

RADİK – Van'a gidey meyhaneye

Bayyamlıklayını giyeyek

Van'a geliy meyhaneden

Bayyamlıklayını kiyleteyek

Deynek gibi sayayıp

Kömür gibi kayayayak. -ooh

(*Aynı melodiyle devam eder.*)

Bizim caddeden aşağıya

Yalayıp iniyoy biy kızak

Ben caddeden geçeyken

Ağlıyoy biy güzel kız

Ey yel esiyoy, yel esiyoy

Yel heyşeyi uçuyuyoy
Kalbi dayanamaz da
Ağlayıp şaykı söylüyoy
Köprüyâ su alıyoy.
Keten gömleği yel alıyoy
Seven sevdiğini alıyoy
Sevmediğini kim alıyoy
Beyaz eve giyeydim
Ayak çıkıysa yüyüeydim
Sevdiğimin kucağına otuyuydum
Say, yağ gibi eyiydim
Say, kuşlay ötüyoy
Dışarda gün ağayıken
Şaykı söyleme değil, ağlayım
Aklınıza gelince.

(Marine ağlamaya devam eder.)

ANNESİ – Ey Tanrım

RADİK – Güneş bakıyoy, güneş gülüyoy, Mayınayı güldüyüyoy. Göz yaşlayı
kuyuyoy, kızgın saça düşen yağmur damlası gibi...

ANNESİ – Oy, oy, Marine, Kaz gibi su kuşuymuşsun sen. Bak, Radik her taraf
pırıl pırıl. Bizim avluda yağmur yağıyor.

RADİK – Yağ yağmuy, yağ yağmuy, balla kulaç yediyeyim.

ANNESİ – Radik bak, bizim Marina'nın canı göğe yükselip gitti, ağlamasını
kesemiyoruz. Göz yaşları akıyor da akıyor. Kardan kız gibi eriyip gi-
diyor.

(Marina daha yüksek sesle ağlamaya devam eder.)

ANNESİ – Oy - oy, çocuklar *(kendi kendine)* Mandeburlar fırtına öncesinde
ağlar. *(Tam o sırda üstten bir uçak geçer.)*

RADİK – Düt... Düüüt... gökten uçak geçiyoy (Rusça= Tan'a Taneşkalye
plaç, ne utonet v yeçke m'aç)

ANNESİ – Marina haydi içeri girelim.

MARİNA – Yok, yok anne içeri girmek istemiyorum. Orası sıcak ve etrafı duvarla çevrili. Ben elma ağaçlarının, yapraklarının hışırtılarını dinlemek istiyorum.

ANNESİ – Radik, eve girerek, mutfaktan karpuz alıp gelir misin? Masada, kesip tabağa koymuştum.

RADİK – Karpuz?... (*Hızla gider.*)

ANNESİ – Narspim benim, küçüğüm.

MARİNA – Narspi öldü.

ANNESİ – Ölmedi, onu öldürdüler.

MARİNA – Yok nine o kendi öldü. Kendini astı. Uğursuz ormanda Setner'i çok sevdiği için kendini astı.

ANNESİ – Sadece Setner için değil, bütün dünyaya küstüğü için öldü. Hayata küstüğü için, hayat bıktırdı onu kızım.

MARİNA – Hayatta bıktırıyor mu? Hiç hayattan bıkılır mı?

ANNESİ – Bazen insan bir an bile yaşamak istemez. O an insanın mezara giresi gelir.

MARİNA – Niçin insan bir anda, yaşamak istemez. Nine?

ANNESİ – Bazen azap çekmektense ölmek daha kolaydır.

MARİNA – Ben hiçbir zaman ölmek istemem.

ANNESİ – Sen gençsin kızım. Şu gençliğin bitsin de, ihtiyarlayınca bu gün mü, yarın mı? diye ölüm saatini beklemeye başlarsın.

MARİNA – Sen de ölümü mü bekliyorsun Nine?

ANNESİ – Yaza çıktık, yaşıyacağım galiba... Kışı geçirmek çok zor. İlk baharda da nefes almak kolay.

MARİNA – Nine ne olursa olsun, sen kışın ölme, olur mu? Sonra hava soğuk olur da, beni üşürüm diye. Seni gömmeye alıp gitmezler.

ANNESİ – Ah... kızım Marina...

MARİNA – Nine, ben seni böyle çok seviyorum. Sen olmasaydın ben de olmayabilirdim, doğmayabilirdim de...

(*Radik pencereden kaybolur.*)

MARİNA – Nine büyüyünce güzel olacak mıyım?

ANNESİ – Sen şimdi de güzelsin. Altmış dallı çiçek gibi güzelsin... Büyüyüp, serilip serpilsen, anne gibi çok çekici olursun. Gençler senin için birbirlerini öldürürler... Kiteri'nin oğlu Tolli senin yanından ayrılmaz. Sen sonra iyi kalpli, namuslu olacaksın. Hiçbir zaman onlara bakma .Başın dimdik geç önlerinden.

MARİNA – Ya Radik?

ANNESİ – Radik de senin koruyucun olacak. Bir serseri sana zarar verecek olursa Radik o zaman; ey sen, benim kız kardeşimin önüne çıkma, seni hemen öldürürüm, diyecek... Serseri göz açıp kapayıncaya kadar ortalıktan kaybolacak.

RADİK – (*Yüksek sesle*) Biy kaypuz yetmiş kuyuş, iki kaypuz yüz kıyk kuyuş. Yayı kaypuz kaç kuyuş? Biliysen sana, bilmezsen bana, sevgili dostum Marina.

MARİNA – (*Yüzünü asarak*) Radik sen benim koruyucumsun, biliyor musun?

RADİK – O zaman sen beni sevmelisin, sevmezsen bende seni koyumam.

MARİN – Bak Radik, ben seni de, ninemi de, Yuçkayı'da çok seviyorum.

RADİK – Ya Kiteyi'nin oğlu Tolli'yi?

MARİNA – Sen Yaşşı amcaların kızı, Nina'yı seviyorsun. Yurka amcaların kızı Luşşı'yide...

RADİK – Yalan söyleme, Yaşşı'nin kızı Nina'yı, Kiteyi'nin oğlu Tolli seviyoy.

MARİNA – Ya beni?

RADİK – Söyledim ya, Kiteyi'nin oğlu Tolli'yi seviyoysun diye... Yüyeğin köyük gibi kapanıp açılıyoy... Beey öyle olmaz.

ANNESİ – (*Konuşmadan bakar, bakar ve gözlerini eşarbi ile silerek, çıkar gider.*)

RADİK – Aşk bu, aşk...

MARİNA – Radik, haydi kelebek tutalım.

RADİK – Sayılayını mı?

MARİNA – Hangisi olursa olsun. Mürekkep gibi mavilerini tutsak iyi ya, onları daha çok seviyorum. Fakat onları yakalayamayız. Kolay uçuyorlar, nefes alır gibi...

RADİK – Tamam, ben sana, kahve yenklileyini de, müyekkep gibi mavileyini

de tutup veyeceğim. Sen de bana böğürtlen topla, al sana kova...

MARİNA – Böğürtlen dediğin nasıl bir şey?

RADİK – Mavi ve kayalayı da oluy. Onun için başka tüylü söyleysem, ona mavi böğürtlen diyoylay.

MARİNA – Tatlı mı o?

RADİK – Tatlı, biz seninle ondan kıymızı yakı yapalım. Küçük çocuklaya içiy-mek için, çocuk içeceği... Neyede bulacağını biliyoy musun?

MARİNA – Ormanda muhakkak...

RADİK – Yok, yook! Bahçenin dışındaki çitin önünde.

MARİNA – Sonra doktorculuk oynayalım m? Veya bakkallık?

RADİK – Önce doktoyculuk, sonya bakkallık. Dikkat et bu gün ben doktoy ola-cağım. Bu gün senin neyen ağyıyoy?

MARİNA – Karnım.

RADİK – Kaynın olmaz. Senin kaynın dün ağyıydı. Bu gün başka yeyin ağ-yımalı.

MARİNA – Ayağım?

RADİK – Ayak enteyesan değil. Göz veya sıyt. Veya göğsün

MARİNA – Yüreğim...

RADİK – Yüyek değil, can... can! Geyçekten de bu gün senin canın ağyıyoy.

MARİNA – Can!

RADİK – Evet, can!

MARİNA – Sen benim canımı nasıl tedavi edeceksin?

RADİK – Vakti gelince göyüysün. Ben şimdi müyekkep gibi mavi kelebek tut-maya koşayım. Sana ne söylediğimi unutmadın ya?

MARİNA – Çocuk rakısı.

RADİK – Haydi bakalım, kim önce bitiyecek? Ben kelebek tutayım, sen bö-ğürtlen topla. *(Marina, küçük kovayla, Radik ağla çıkıp giderler. Annesi girer.)*

ANNESİ – Her tarafım tuz kesmişim gibi ağrıyor. Hava bozacak galiba, şim-şekler çakıyor! Yağmur gerekli, yerin göğsünü biraz yumuşatmalı. Top-rak kupkuru oldu.

Karga, kırak, kırak bağırır. Hiçbir yerde değil, bir yerlerde gece, karanlık. Yanıyor, bir yerlerde bir şeyler.

(Yuçka koşarak girer)

Yuçka, ooy, Yuçka, Yuçka, ne oldu sana? Niçin kaygılısın sen? Sürümü beklemek istiyorsun? Krasul yalnız kaldı mı? diyorsun. E ey, o erken gelecek, hemen alıp geleceğiz. Aha işitiyor musun? Yukarıda mular meliyorlar. Muu, muu da muu diyorlar. Sağmal inekler, memelerimiz dopdolu diyor, bizi sağın diyor. Bizi sağmazsanız, memelerimiz şiddetle ağrır diyor. İşte hayat böyle. Bu gün varsın, yarın yok.

(Yuçka ulur)

Kapıyı açayım mı sana? Krasulu karşıla ha! Seni de çitin içinde sürünerek yürüme bıktırıyor. *(okşar)*

(Yoşsh'in sesi sokaktan gelir) E ey Olga abla! Olga abla! Evde kimse yok mu?

ANNESİ – Var, var geldim. Ey, kapıyı kilitlemiş miydim? Kilitlemezsem, domuzlar itip açıyorlar. Hemen açıyorum, hemen açıyorum. *(Evin içinde kaybolur.)*

(Kırk yaşlarında, uzun boylu, bitkin görünümlü bir erkekle döner.)

YOŞSH – Ya, Olga abla, elmaları kırk kuruşa sattım da, yumurtaları satayım diye duruyordum. Bir Rus karısı geldi; de "Pa Çom" dedi. "Bir lira" dedim ona. Onun yanında duran sakallı ve foterliye dönerek, "Rub" dedi. Diğeri bana, kazanda pişen et parçasına bakar gibi bakarak "90 kuruş" dedi. "Yok" dedim. "Sen kendi tavuğuna 90 kuruşa satılacak yumurta yumurtlat" dedim. Karı dudağını bükerek "Paşli, Andruşka" dedi. Ben de, "Haydi yürü de ense traşını görelim" dedim. "Grajdanin, yu militsionera pozovu" dedi. "E e," dedim. "Orabakassindeki Min Vaşaların Yurkıyı mı?" "Ya yevo znat'ne znal." dedim. "Bir gün bir kırmızı şarabı üç şişe içtikte senin polis küt! diye düştü." dedim. "Luşayte grajdanin" dedi. "Vı znayite, şto vı govorite" dedi. "Sen lavaş yemedin galiba" dedim. Karı "Ondruşka da şto tı alkaşom etim." dedi. Ben "Sarhoş mu" dedim. Şişmanına "Sen kendin sarhoşsun, bedava yumurta yemek istiyorsun." dedim. Ondan sonra karılar gidince, diğeri, Yuri Mihalçların Tinni geldi. Kendi zaten sarhoş, yel değirmeni gibi dönüyor. Beni gördü de "Zdorovu Yoşsh" dedi. "Sen ne yapıyorsun?" dedim, ona. "Yoşsh.

varsa yüz gram ver" dedi. "İşte şu yumurtaları satsam olur." dedim. "Kaç lira?" dedi. "Otuz lira" dedim. "Hemen" dedi ve benim otuz yumurtayı alarak göz açıp kapayıncaya kadar lokantanın arkasına kaçtı. "Eee," dedim. "Çabuk çık ordan" dedim. "Sen lokanta yanında bekle." dedi. O karı diye kendi kendime düşünerek, avlunun kenarında beklemeye başladım. Bekliyorum, bekliyorum, yok da yok. Baktım Muravey Kolki geliyor, Kısıya Mişiyle... "Miçka; beş lira verir misin?" dedi, Muravey'a. "Dört gün sonra maaş alacağım, o zaman veririm", dedi. "Benim için para önemli değil" dedi, karıya, "Ama niçin içki içmelisin? Fakat canım içki istiyor dedi", Murayev.

(Yoşşth derhal susar, annesine endişeli bakarak) Olga abla benim içim yantıyor. İçki varsa biraz verir misin? Ben sana elmaları da, yumurtaları da alıp geleceğim, gerekirse para da verebilirim, dedi.

ANNESİ – Ah! Yoşşth

YOŞŞIH – Bir parça da yok mu? Canım çıkıyor.

ANNESİ – Ekşitmek için küpe koymuştum.

YOŞŞIH — O da olur. Ah! Sana teşekkürler Olga Abla...

ANNESİ – Sen bekle, ben alıp geleyim. Orada Val'a olabilir.

YOŞŞIH – Olga abla, elmaların dökülenlerini toplayayım mı?

ANNESİ – Kendim toplanım, sen otur, dinlen. Çok yoruldun galiba. Gün boyunca hiçbir şey yapmadan yoruluyorsun.

(Annesi çıkıp gider. Yoşşth yerden iki elma alarak inceler. Bir elma yemyeşil, diğeri kırmızı, fakat çok küçük ve yetişmeden kurt yemiş.)

YOŞŞIH – Elma yetiştirmek istersen

Bembeyaz elma ağaçları

Çiçek de dolmalı

Kışa da dayanmalı

Sonra yaz gelince

Dallarını eğmeli

Sessiz geceler boyunca

Biraz uyumalı

Sonra tan atarken

Çiylere tadarak
Sapsarı günü bekleyerek
Canı çıkarmak lâzım.
Olunca son bahar
Tekrar azap, kaygı
Ağlaya ağlaya güzelleşerek
Gelip çatıyor siyah gün
Dallar bomboş
Bir sepet elma da yok
Sarı yapraklar da beyaz
Ya da kapkara gece gibi...
Elmalar ağlamayın
Soğuk yağmur bazen
"Beni de eve koyun"

Diye bağıyor.

(Bir an sessizlik... Yoşşih bir şeyler hatırlar... Ağır bir hava etrafa hâkim olur.)

Yiğit ve sert yürüyüşlü olun
Vatanın yiğit çocukları
Kalmayın, kalmayın, kalmayın
Kalmayın hayatın gerisinde

(Yoşşih gözlerini ufka çevirir ve uzak bir noktaya bakar.)

Balta girmemiş orman, büyük orman
Sen niçin sert hışıldyorsun?
Fakir Çuvaş köyünde
Niçin canı korkutuyorsun?

(Marina, elindeki küçük kova böğürtlenlerle dolu, döner.)

YOŞŞIH – E e e Marina, dostum, nasılsın? Yoksa Narspi gibi hayaller mi görüyorsun?

(Marina cevap vermez.)

YOŞŞIH – E e e... Marina dostum, selâm (*elini uzatır*). Ne oldu? Kurt mu gördün? Veya sarhoş. Yoşşih amcan kurttan da mı daha korkunç? Bak Marina kurtlar türlü olurlar. Dört ayaklılar, iki ayaklılar, dik kulaklılar ve bozkurtlar, büyük kulaklılar ve gözlük takıp yürüyenler... Gözlüksüzlere de rastlayabilirsin. Fakat gözlüklüler daha korkunçturlar. Onlar serttirler. Gözlüksüz insan içki içer de ona hiç kimse bir şey söylemez. O içki içmek için doğmuştur. Gözlüklü içtiğinde, ona kızarlar, kızarlar da, o daha çok içmeye başlar. Akıl dediğin gözlük gibidir, göz gördüğünde, her şeyi çok iyi gördüğünde, doğrusunu söylersen sen aptalsın. En akıllı kişiler her zaman kör olanlardır. Sağırlardır. İşte sen de Marina dostum, yetiştir kız olunca şehre yaşamaya gideceksin. Yoşşih amca, böyle devamlı içki içecek, kırmızısını da, beyazını da ayırmaksızın. Tabii Yoşşih amcanın devamlı içesi gelmez, fakat o aptaldır. İçmek istemediğinde, küserek yine içiyor. Evet böyle Marina dostum, sonra hepsi birden Yoşşih kim diyorlar. Yoşşih şarap fıçısı diyorlar. Sonra Yoşşih ile oturup içki içmek de, kötü bir şey olarak görülüyor. İçki içmek, kendi kendine olduğu zaman iyi, hepsi kiminle içtiğine bağlı. Daha Kâcâya Mişşi'yle beraber oturup içsen iyi insan olursun. Çünkü Kâcâya Mişşi, görüyor musun doktor. Benimle oturup içsen, şarap fıçısı olursun. Yoşşih insan değil, şarap fıçısı diyorlar. Çünkü Yoşşih hiçbir şeyin doktoru değil, ziraatçisi de değil, şef de değil. O şarap fıçısıdır. Fakat söylemek gerekirse Yoşşih'in bir gram bile içesi gelmez. Bazen canı sıkıldığı için içiyor Yoşşih. Bazen hayatın sarhoşluğunu yok ediyim diye. (*ı h ih th... diyerek sesli bir şekilde ağlamaya başlar. Annesi döner. Elinde kepçe. Ağlayan Yoşşih'a acır, fakat garip bulmaz*).

Yoşşih içiyor, içsin. Yoşşih'in kalbi temiz. Sanki sadece Yoşşih mı içiyor? Hepsi içiyor. Hayat böyle. Kimisi içiyor, kimisi yiyor. Kimi kendi parasıyla, kimi başkalarının, kimi de devletin parasıyla. Devletin parasıyla içenler çok diyorlar. Fakat ben hiçbir zaman başka insanın da, devletin de parasına dokunmadım. Kendim çalışıp kazanıyorum. Kendim içiyorum. Benim içmemden kime ne? Çalışıyor da, içiyor da Yoşşih. Babam da çalışıyordu ve içiyordu. Dedem de öyleydi. Çuvaş'ın kökünde yiyeceği, demirci çekici gibidir. Devamlı işlemiştir. İşte böyle içiyoruz, öyleyse yaşıyoruz.

ANNESİ – Yoşşih, al, sert değil, henüz ekşimemiş.

(*Yoşşih kepçedeki içkiyi bir dikişte bitirir.*)

YOŞŞIH – İŝitmedin mi Olga abla? Bizim köyden uzak değil, Őemerden ovasında Aydak, bira fabrikası kurmak istiyor. Sonra kardeş ovasında ekmek değil, birayla, hımla da olacak.

ANNESİ – Ne zaman kuracağını söylüyorlar?

YOŞŞIH – Bir iki yıl içinde kurmak istiyorlar.

ANNESİ – Öyle ise çalıŝan da kalmaz.

YOŞŞIH – İçki içmek, çiftçilerin sadece ağır işler yapmasına yardım ediyor. Olga abla. Bu gün ben de Vassay'la birlikte otluğa gidecek oldukça, inekleri meraya götürmeye gelince Mihail Petroviç ne yaptıysam da yüz gram içirmeden göndermedi. Yüz gram, peşinden muhakkak iki yüz gram. Sonra biraz sarhoş olunca... İçsen de, içmesen de boş, fark etmez, saman gibi oluyor insan. Vassa'ya söyledim, haydi bir litre yanımıza alalım diye, otlakta içimiz yanınca biraz serinlemek için dedim. O, senin kafanda sadece bir düşünce var, doymayan bir boğaz, pompa gibi. Ama ben ona, Vassa haydi yarım litre alalım dedim. Ve o bana, başkalarının erkekleri düzgün, sen bahçedeki korkuluk gibi sallanarak yürütürsün. Ben ona, ben korkuluk gibiyim dedim. O bana sen değilsen galiba Vasili dedi. Vasili muhakkak iyi çocuk dedim. Ama yok canım ben öyle kötü müyüm dedim. Sadece kötü değil, bin at kötü diye bağırdı, bana Vassa. Ey Vassa dedim, seni sevdiğim gibi hiç kimseyi sevmedim dedim. Seninle iş olsun diye evlenmedim galiba. Sen mi? Sen sadece kendi içki ŝişeni seviyorsun dedi. Vassa dedim ona, haydi bu günden itibaren içkiyi bırakayım dedim. O ŝaşırdı, kalakaldı. Donmuş gibi durdu durdu da, Yoşşih sen delirmedin ya dedi. Vassa, sen beni sevmezsen ben çıkıp gidebilirim, daha ne, ben seni uğraştırmam Vassa dedim. O hiçbir şey söylemeden durdu, durdu da aman sen de, arabayı da kaçırdım galiba diyerek hızla çekip gitti.

ANNESİ – Ne diyeyim... İçkiyi az içmek lâzım. Kadın içkiye değil, kocasına üzülür.

YOŞŞIH – Sen kendin biliyorsun Olga abla, Vassa'dan başka benimle evlenmek isteyenler çok oldu. Fakat o beni bitmiş bir insan yerine koyuyor. İskelet senden ne beklenir, dedi. Ya ben çok gerekirse her şeyi yapabilirim. İşte Vietnam'a gitmek istedim de kaç kere askerlik şubesine gittim, olmaz dediler. Niçin olmaz dedim. Benim babam İspanya Savaşı olduğunda savaşa katıldı dedim. Benim babam savaşta madalya bile

aldı, dedim. Onlarsa kütük gibi durarak, olmaz tamam diyorlar. Niçin olmaz dedim, de, sorduğun için olmaz, dediler. Evet, böyle, olmaz, tamam dediler, ya nasıl olur diye sorduğumda, hiçbir şekilde olmaz dediler.

(Karga hiçbir yere gitmez, öter. Evden ineğin möö diye sesi gelir. Yuçka koşup gelir. Yoşşih'i görünce havlar gibi yapar.)

YOŞŞIH – Köpek insanın dostudur, Yuçka - sen, beni bir kere olsun dost yerine koymadın. Havlıyorsun. Isırmak istiyorsun. Yedi kat yabancı elma çalmaya geldiğinde dokunmuyor, Hoca'nın bahçesine gir, demek mi istiyorsun ha! Öyle, Yuçka, senin akıllı bir köpek olman lâzım. Köyün aydın köpeğisin sen. Onun için benim üstüme atlama, öyle zincirleri koparıp atlamak kötü bir huy, fakat dostu havlayıp atlama farklı olmalı. Veya senin gibi kötü kaderli miskine... Yuçka bizim isimlerimiz aynı harfle başlıyor. Sen Yuçka, ben Yoşşih... Kaderimiz aynı bizim. Yoşşih'la Yuçuka'nı - Celavi - pardon.

(Yuçka havlamayı keser. Geri dönerek eve doğru uzaklaşır. Liday'la birlikte döner)

LİDA – Anne Radik nerede?

ANNESİ – Bilmiyorum. Dışarıda geziyor galiba. Marina, Radik nereye gitti?

MARİNA – Kahve rengi kelebek tutmaya.

LİDA – Ne yapacak kelebeği?

MARİNA – Bana hediye edecek. Ben de onun için bir kova böğürtlen topladım. Radik bana "Çocuk rakısı yapalım" dedi. *(Uzaktan gelen Radik'e dikkat ederek)* Heey guguk! Çabuk. Anne kızıyor.

(Radik, şarkı söyleyerek gelir.)

Neden ben seni çok sevdim

Neden otuydum seninle biylikte?

Neden yazınki sessiz geceleyde

El veyip ayyıldım ben senden

Neden yazınki sessiz geceleyde

El veyip ayyıldım ben senden?

Seviyoyum seni seviyoyum

Ömyümce seni sevmeye hazırım
Ancak sen beni unuttun
Şimdi geçmişi geyi getirmek yok
Ancak sen beni unuttun
Şimdi geçmişi geyi getirmeye imkân yok.

RADİK – Anne, sen beni döğmezsın değil mi?

LİDA – Seni neden döveyim, sen çok iyi bir çocuksun. Devamlı söyleneni dinliyorsun.

RADİK – Anne, koykulu biy yüya göydüm. Şimdi, çitin dışında uyuduğum zaman.

ANNESİ – Nasıl bir rüya? Gündüz rüya aya uçup gidiyor da, gece on ikide dö-nüyor dünyaya.

RADİK – Biy yüya da gece göydüm. Yüya da devamlı gece göyünüyoy bana. Bazen gündüzleyide. Son bahay gelmiş gibi. Aynı bizim bahçedeki kış gibi. İlk bahaydaki kış gibi. Dallayın üzeyinde kay yeyine tomucuk sallarıyoy gibi... Hışıy hışıy hışıydıyoylay, tomucuklay. Biy tomucuk benim gözümün önünde kıpkıymızı olup, açıldı. Hemen güzel biy kız sesiyle "Yadik, ben senin küçük kaydeşinim, senin beni koyuman lâzım dedi. Ben ona, sen beni seviyoy musun? diye soydum da, o, bana; sen Yoşşih amcalayın Nina'yı seviyoysun ya dedi. Sonya candan güleyek "Yadik hoşçakal" diyeyek kayboldu. Sonya yeniden tomucuk oldu. Ben göz açıp kapayıncaya kaday diğey tomucuk bana: "Yadik yaz geceleyi niçin gizemli?" dedi. Ben şaşıyayak ağzım açık kaldı. Tomucuk, ortasından yayıldı da, gözümün önüne Yoşşih'in kızı Nina çıktı. "Sen Nina mısın?" diye soydum. Ben "tomucuk" dedi. "Sen niçin Nina gibisin?" dedim. "Ben, Nina'yım, onun için" dedi. Sonya elma ağaçlayı ansızın kasıygaya tutulmuş gibi tityemeye başladılay. Tityedi, tityedi de bütün ağaçlay yeyin dibine battı. Sonya çevye bomboş kaldı. Danalayın boğa ayadığı gibi... Heyhangi biy yeyden belki de gökten kedi yavyusu ağlaması işittim. Ben koykayak olduğum uyeyde kaldım. Ayağımı kaydıyayım dedim, biyisi beni aşağıya doğyu çekti. Çok büyük biy güç. Ey bıyak dedim, koykayak. Ey sevgili oğlum, babandan mı kaçmak istiyosun dedi. Gene yeyin sesi. Sen yeysin, dedim, ben senin çocuğun değilim diye bağıydım. Neyin çocuğu olacaksın ya sen,

daha yeyin çocuğu olmazsan dedi bana aşağıdan mıyıldanayak çıkan topyaklı yankı. Ben öğyetmenin çocuğuyum dedim. Bey dey gibi; yey, öğretmen de yeyden, bizim hepimiz yeyden. Yeyden değil, yahimden dedim. Yahimde nasıl biy şey, nefes mi dedi. Yok dedim, yahim sev-gidiy. Yey biy an, sakinleştiş Sonya acınacak biy sesle; "Yadik sen evde kimseye söyleme tamam mı? Ben sana biy şey söyliyeyim, dedi. Tamam söylemem, dedim. Yadik sen ağlama, sevin, senin baban konuşuyoy se-ninle dedi ses. Benim babam öğyetmen dedim. Ben senin babanım, dedi. Ben hemen anlayamadım. Ben, ben yeyim, senin babanım dedi, ses. Baktım ki, gerçekten çitin yanındaki böğürtlenlere, hey yeyde böğürtlen yeyine göz, babamın gözleyi. Kuynazlay, kuynazlay yalvayıyolay hepsi. Kopayıp ye, kopayıp ye, dediley. Yok dedim, ben. Öyleyse şaykı söyle dediley. Nasıl biy şaykı söyliyeyim, dedim. Aşk şaykısı söyle de-diley, böğürtlen gözley. Hangisini dedim. Annenin söylediğini dediley. O zaman biz senin ağzına seke seke giyelim dediley. Sonya ben şaykı söyledim. Söyle söyle dediley. Eve gidene kaday şaykı söyle, şaykı söy-lemeden vazgeçeyen, sana yetişip ağzına giyeyiz dediley. Ben de şaykı söyledim. Anne beni koykutuyoy. Şu müyekkep gibi mavi kelebek. Ne-yede mi? Mayına, müyekkep gibi masmavi kelebek. Neyede mi? Aha! Aha! Göymüyomusun? Aha, Mayine, aha! benim gözleyimde müyekkep gibi masmavi kelebek benim gözleyimde... Biy, iki, üç, aha biy daha! Aha biy daha! Tut Mayına tut. Aha daha ötede biy kelebek daha. Aha o sönük gözleyde (Yoşşih'in gözlerini parmağıyla gösterir.) Tut Mayına, tut, kelebekley de yakalatmak istemiyolay, kendileyini, kelebekley de yaşamak istiyoyuz diye ağlıyolay. Kelebekley de seviyolay. Çit üstünde otuymak, söz gelimi, güneşe inat gözleyini kapatayak köy gibi uç-mayı, kanatlayıyla biybiyine çaypayak. Seypmeyi lekelemek için. Yuçka da kelebekleye kaplandı aha, ey Yuçka (*Yuçka Radik'in yanına yı-lışarak, kuyruğunu sallayarak gider.*) Neden kelebek oldun sen? Yuçka Mayına'ya gidip söyley misin: Kelebek olup oynamak istey mi O? Evet, Yuçka, haydi (*Radik Marina'nın yanına koşarak gider. Ve omuzuna yu-muşakça vurur*) Kelebek! (*Radik elma ağacının üstüne çıkar ve elmalar patır patır dökülür.*) Yu guy, guy bana buyada dokunmazsın! Yuçka zıpla biy keye, kakao yemek isteysen.

LİDA – Radik oradan çabuk in, ben sana kelebek vereceğim.

ANNESİ – Dokunma, gelin, kendi kendine sakinleşecek, geçecek. öyle sıcaktan olur.

(Karga yüksek sesle öter.)

YOŞŞIH – Bu, evet, böyle. İşte böyle bu dünya. Çeşitli renkler oynuyorlar. Özleri devamlı bir. Hiç kimseye şaşırma demek gerekmez, öyle söylemek delirmek demektir. Şaşırana da, devamlı şaşır! Şaşır! Şaşır! diye ısrar etmeli, o daha çok şaşırırsın, yok olsun, bitsin, o zaman yeniden doğacak o ve dünyanın gerekliliğine başka bir gözle bakacak. Alev oyununda kömürün söndüğünü göreceksin, solukta su hissedecek, yerde göğü görmeye başlayacak. Devamlı böyledir dünya, değişmez.

(Marina yüksek sesle ağlamaya başlar.)

ANNESİ – Marina sen yine ağlıyor musun?

LİDA – Şimdi sus, ben sana! Yetmez mi birinin delirdiği, diğeri de ulumaya başladı!... Öğretirim ben size aptal gibi ağlamayı. (Kendi kendine) Bununmış kocakarıya bırakırsan böyle olur.

ANNESİ – Ah, gelinim, sen onlara kızma, onlar küçük, onlar bir şey anlamazlar, onlar için hayat sadece bir oyundur. Biraz oynayıp bırakılacak bir oyuncak... Sonra hayat değiştirecek onları, hayat onları güzel bir oyuncak yaptı. Hepimiz öyle... Seviniriz, seviniriz de sonra ağlarız. Ağlama vakti ne kadar önce gelirse, o kadar iyidir, ağlayan için...

LİDA – (Kendi kendine) Ah! Bu günden itibaren onları kendimden ayırmıyacağım. (Annesine) Anne sen yemek yaptın mı? Benim sürünün peşinden ayrılıp, yemek yapmak için eve gelmeye vaktim olmadı.

ANNESİ – Aha... Valâ ocaktan duman çıktığını görmüyor musun? Ocağı dürtersen, yemek hemen pişer.

LİDA – Valâ'ya güvenirsen... Domuz yemeği yapmayı öğretmek lâzım ona önce.

ANNESİ – Öyle söyleme. Valâ'da pek âlâ yemek pişirebiliyor.

(Yuçka yatıp yuvarlanır.)

ANNESİ – Ey, Yuçka, kış değil şimdi, yaz günü, ey bu gün size ne oldu? Hiçbiri kendinde değil, hepiniz kopuz gibi bağıırıyorsunuz.

YOŞŞIH – Olga abla, ben eve gideyim öyleyse... Sonra, ama yarım saat içinde bize bir uğra. Sana istediğini vereyim. Vassa gelene kadar. (Çıkıp gider.)

LİDA – Ne yalpalayarak yürüyor bu, bizim avluda? Yine içki mi istiyor? Yüz gram da olsa lütfen (*sessizlik*).

ANNESİ – Ben onun küçüklüğünü biliyorum. Bebekliğini sapsarı saçlı, mavi gözlü, tombul bir çocuktü. Bir gün, biz, onun annesi Uştini'yle avludan çıkarak köyün başına yürüdük, ağlaya ağlaya. Son kez vedalaştık. Uştini dedim, ona, gitmesen olmaz mi? Yook Olga, dedi. Muhakkak gitmeliyim, hem de nereye olursa olsun, bir yerlerde mutluluk olmalı, dedi. Uştini dedim, mutluluk bizim yanımızda. Yook, yok, galiba mutluluk çok uzakta, ama nerede? Belki de Sibiry'a da dedi, Uştini. Sonra küçük Yoşşih'i kucağına alarak hızlı hızlı gitti. Bir yüz adım gidince aniden dönerek; "Olga, beni kötülükle hatırlama, belki de birbirimizi bir daha göremeyiz" dedi. Ah! Uştini öyle söyleme dedim, seni şu anki gibi hatırlıyacağım. "Olga dedi, sen bana kızma, ben sana bir şey söylemek istiyorum, canım rahat etsin, şimdi ben Sibiry'a ya gidiyorum, dayılarımın yanına, bir daha birbirimizi göremeyiz. Onun için sen beni affet Olga" dedi Uştini ne söylüyorsun sen, dedim. Ne affetmesi? "Olga" dedi, "Benim Yoşşih, Mikail'den değil, Yagur'dan" dedi. Sonra yola koyularak, Yoşşih'i sallaya, sallaya çekip gitti. Ben köyün çıkışında kazık yutmuş gibi, çakılıp kaldım.

LİDA – Ne anne? Yoşşih'la Vasili kardeş mi? Kardeşler mi?

ANNESİ – Sonra, on beş yıl sonra Uştini öldü, dediler. Uzak bir yerlerde, Tümen'de. Yoşşih, bir defasında dayısıyla birlikte yazın köyü ziyarete geldi de bir daha dönmek istemedi. Dayısı ona yeni bir ev yaparak kendisi gitti. Yoşşih, traktörde çalışmaya başladı. Annesi üzerine hiçbir zaman bir kelime söylemedi. Ben de bu yaşa geldim, annesiyle ayrıldığımız andan beri ona annesi hakkında bir söz söylemedim. Sadece ona değil, hiç kimseye... İlk defa sana söylüyorum. Gelinim, lütfen, sen de hiç kimseye söyleme, bu söz aramızda kalsın. Sana da söylemezdim, fakat ölümüm yaklaştı. Ben ölünce bir kişi de olsa, bunu bilsin. Vasili bilsin, Yoşşih kendi babasının kim olduğunu bilsin.

LİDA – Anne, babam, Yagur seni aldatıyor muydu?

ANNESİ – Görmedim. Fakat o beni hiçbir zaman sevmedi. Gençliğinde, Uştini ile birlikte olduklarına dair dedikodu çıkmıştı. Uştini ile beraber büyüdüler. Fakat bu duygularının gençlikte kaldığını düşünüyordum. Ben görmedim, ben Yagur'la tanışmadan önce olmuş galiba. Bu yüzden beni

ilgilendirmedi. Bana sorarsan, benimle olduğu zaman, benim olsun derdim. Savaşa gitmeden önce de, heybesini omuzuna asınca, bana, nemli gözlerle baktı, baktı da: "Olga, ben Uştini ile vedalaşıp geleyim." dedi. Öyle ise heybeni evde bırak, dedim. "Yok, Olga" dedi. "Heybeyi omuzuma asarak onunla vedalaşmak istiyorum." Sen savaş alanına Uştini'nin yanından, evden çıkıp gitmiş gibi heybeyle çıkıp gitmek istiyorsun galiba, dedim. Hiçbir şey söylemedi, yürüdü gitti. O zaman ürpererek anladım, hiçbir şey, bir kelime dahi söylemedim. Uştini'nin kocası Mikail, ondan üç hafta evvel savaşa gitmişti.

LİDA – Anne ben sizden ayrılmalıyım.

ANNESİ – Neee? Nereye?

LİDA – Buradan çıkıp gitmeliyim diyorum, anne.

ANNESİ – Çıkıp?...

LİDA – Kuru ekmekte, ekmektir diye, taş gibi ekmek dilimini kemirene kadar hiçbir şey yemiyeyim daha iyi.

ANNESİ – Gelin, sen... Vasili hakkında mı?

LİDA – Sen de biliyor musun?

ANNESİ – Vasili ağladı.

LİDA – Ağladı mı?

ANNESİ – Bir çocuklar için ağladı, bir de Yoşşıh için.

LİDA – Anne ben ne yapayım?

ANNESİ – Çocuklarını yetiştirmelisin.

LİDA – Yok, ben Vassa için soruyorum.

ANNESİ – Zorla tutup, bekletemezsin. Geldiği gibi gitti.

(Lida hiçbir şey söylemez) Can öyle bir yad hayvandır. Onu elinle tutamazsın.

LİDA – Hepsi unutulur mu anne?

ANNESİ – Elbet unutulmaz. Hatıralarda kalır.

LİDA – Daha dayanamam. Ben o keçe yüzlüyü kendime güldürmem.

ANNESİ – Sen çocuk değilsin, gelin, otuz yaşını geçtin, senin bilmen gerek. Kocan seni sevmiyorsa, suç senin. Sen kendini ona beğendiremedin. Erkeği suçlamamalı o zaman. Erkekler küçük çocuklar gibidir. Çocukları

her şey çabuk bıktırır.

LİDA – Vasili'yi de bıktırdı mı?

ANNESİ – Beni de bıktırdı. Sen iki çocuk annesinin gelin.

LİDA – Ben... onların ikisini de... öldüreceğim, yattıkları yerde. Bir daha göreyim de!

ANNESİ – Sen görme gelin. Görmek isteme, o tarafa bakma.

LİDA – Canım çıkıyor. Ben her zaman onun için didiniyorum. Onu da, bunu da, yeter ki, o iyi olsun diye yapıyorum. Yeter ki o, mutlu olsun, o yeter ki, rahat olsun. Ben insan değil miyim? Ben acı çilek miyim?

ANNESİ – Gelin kaderini zorlama. Acı çileği piştiği zaman yerler, eski bir gelenektir, bunu biz çıkarmadık.

LİDA – Fakat kurutarak da yiyorlar acı çileği.

ANNESİ – Kurutuyorlar, sonra da kaynatıyorlar. Su katarak kaynatıyorlar.

LİDA – Suyunu aşağı döküyorlar. Tanrı köşesi ve çöp köşesi.

ANNESİ – Evde iki köşe var. Üst köşe ve alt köşe.

LİDA – Bana kızma anne, beni affet. Fakat ben bundan sonra sizin evde yaşamam. Çitin öte yanında Vassa'nın yaşaması bana ağır geliyor. Ben, tamam, kendi kendimi yiyerek, dün akşama kadar onların tarafına sarkan böğürtlen dallarını baltayla kestim. Hiçbir şey, ama hiçbir şey bizi onlarla bizim ortak çitimiz olmasın diye. Bizim onlarla ortak hiçbir şeyimiz olmasın.

ANNESİ – Evvelce bütün Çuvaşların bir çiti oldu, yüzyıllar boyunca, sadece bir çit, şimdiyse her Çuvaş kendisine ayrı çit yapıyor. Onun için yalnız seviniyor, yalnız üzülüyor. Böylece, beraber oturup içmekte, birbirini sevmekte bitiyor. Bir çiti, bir insanı, bir Tanrı'yı sevmek lâzım. Halbuki insanlar bunları bırakmış, daha zengin olmak için birbirleriyle yarışıyorlar.

LİDA – Anne, bu sabah bazı eşyaları topladım. Gece de çıkıp gidebilirim.

ANNESİ – Nereye? Nereye gitmek istiyorsun sen? Doğduğun yabancıların yanına mı?

LİDA – Eve, anne, eve...

ANNESİ – Senin evin burası, seninle, bizim bir evimiz var. O da bu evdir.

LİDA – Ben de on yıl böyle düşündüm. Fakat benim evim burası değilmiş, benim evim kardeşlerimin yanında, doğduğum evmiş. Vassa'yla benim evim aynı ev olamaz.

ANNESİ – Nereye gidiyorsun gelin? Dört çocuklu abinin yanına mı? Senin için oturacak bir metrelik yer yok orada. Kadın başınla, hayat düzenini bozmak mı istiyorsun, gelin?

LİDA – Urganın üçüncü ucu, dördüncü ucuyla beraber olmalı. Bu güne kadar, dünyada üç uçlu organ görülmemiştir.

ANNESİ – Gelin, organın kaç uçlu olduğu, kaç ipten yapıldığına bağlıdır.

LİDA – Kurumuş çileğin suyu, şekersiz tatlıdır anne. Şeker hiçbir zaman gerekmez. Çilek suyu, şekerle çok fazla tatlı, içilemeyecek kadar tatlı olur.

ANNESİ – Çilek de çeşit çeşittir. Değişik zamanlarda olgunlaşırlar. Çeşitli tatlar verirler kaynatılınca.

LİDA – Sevgiyle yaşamak, devamlı aynı mı?

ANNESİ – Aynıdır, aynı değildir.

(Karga ölürcesine öter. Yuçka telâşla koşup gelir. Valâ, yavaş, düşünerek, kaygıyla.)

V. RUHU – Kimi?

BEYAZ GİYİMLİ – ... imi?

V. RUHU – Ey it!

BEYAZ GİYİMLİ – ... yit!

V. RUHU – Gözümü karartma!

BEYAZ GİYİMLİ – Sarartma!

V. RUHU – Söyler misin bana?

BEYAZ GİYİMLİ – ... zamana...

V. RUHU – Ben Vasili

BEYAZ GİYİMLİ – ... ili...

V. RUHU – Ey, kütük!

BEYAZ GİYİMLİ – ... öğle...

V. RUHU – Benim işim çok!

BEYAZ GİYİMLİ – ... im işim çok!

V. RUHU – Git!...
BEYAZ GİYİMLİ – ... it...
V. RUHU – Defol!...
BEYAZ GİYİMLİ – ... fol!
V. RUHU – Ne?
BEYAZ GİYİMLİ –... Kötü
V. RUHU – Sen kendin!
BEYAZ GİYİMLİ – ... sen...
V. RUHU – Dur o zaman...
BEYAZ GİYİMLİ – ... aman...
V. RUHU – Ben gidiyorum.
BEYAZ GİYİMLİ – ... diyorum.
V. RUHU – Biz...
BEYAZ GİYİMLİ – ... iz...
V. RUHU – O...
BEYAZ GİYİMLİ – ... O...

(Tam bu sırada Yuçka havlar. Vasili'nin ruhuyla, bembeyaz giyimli korkarak oraya buraya bakarlar. Bembeyaz giyimli arkasına bakmadan kaçmaya başlar.

V. RUHU – Dur!...
BEYAZ GİYİMLİ – ... rır
V. RUHU – Korkma!
BEYAZ GİYİMLİ – ... rkma!
V. RUHU – Bu Yuçka.
BEYAZ GİYİMLİ – ... aaa...
V. RUHU – Evin direği
BEYAZ GİYİMLİ – ... iii...
V. RUHU – Ey Yuçka!

(Yuçka iştmesine iştir, fakat göremez; oraya, buraya bakınır, sesin geldiği yönü arar.)

V. RUHU – Yuçka, buraya gel!...

VALÂ – Anne!...

ANNESİ – Ne var?

VALÂ – Anne...

ANNESİ – Ne var Valâ? Ne oldu?

VALÂ – Anne, olması gereken oldu.

(Marina herkesi ağlatacak bir şekilde ağlar. Yuçka onun etrafında dolanır.)

ANNESİ – Kim?... Ne?... Ne zaman?...

VALÂ – Vasili...

(Lida feryat-ı figan eder.)

ANNESİ – Vasili. iiiii... Oğlum!

(Perde kapanır)

İKİNCİ BÖLÜM

(Aynı bahçede... Evden küçük bir ışık sızıyor. Saatin on ikiyi vuran sesleri işitiliyor. Saat on ikiyi vurduktan hemen sonra, ansızın bir sürü hayalet bahçenin köşesinden hızla geçerler. Bembeyaz ve hafif. Sonra, bir yerlerden bembeyaz giyimli Vasili'nin ruhunun avlunun içinde yürüyerek geldiği görülür. Vasili'nin ruhu gizlenir, ışık alan yerlerden kaçıp, karanlık pencerenin önüne vararak eve doğru bakar. Avlunun içinden bembeyaz giyimli daha başka birisi yürüyerek gelir. O da Vasili'ye benzemektedir, yalnız biraz daha yaşlı gibidir. Biraz sonra Vasili'nin ruhu, diğer bembeyaz giyimliyi fark eder.)

V. RUHU – *(Alçak sesle)* Sen kimsin?

BEYAZ GİYİMLİ – Sen kimsin?

V. RUHU – Kimsin sen?

BEYAZ GİYİMLİ – Kimsin sen?

V. RUHU – Kaybol!...
BEYAZ GİYİMLİ – ... bol!...
V. RUHU – Hemen, hemen!
BEYAZ GİYİMLİ – ... men, ... men!
V. RUHU – Ben sana!
BEYAZ GİYİMLİ – ... ana!
V. RUHU – Ey, sen!
BEYAZ GİYİMLİ – ... sen!
V. RUHU – Ey!...
BEYAZ GİYİMLİ – Ee...?
V. RUHU – Beni dinler misin?
BEYAZ GİYİMLİ – ... inler misin?

(Yuçka aptal gibi koşar.)

V. RUHU – Haydi, Yuçka, elini ver. Böyle...

(Yuçka, görmeden, diğer taraftan ayağını kaldırarak sallamaya başlar, fakat ayağına bir şey dokunmaz, kendi ayağını ısırarak için, hırlayarak etrafında dönmeye başlar. Döner, döner, ısırarak bir şey bulamayınca, kızarak havlamaya başlar. Evin penceresinden sızan ışılda söner ve dış kapının kapandığı duyulur. Bembeyaz giyimli taş kesilir. Vasili'nin ruhu üstünü başını düzeltmeye, saçını taramaya başlar.)

V. RUHU – Bu annem!
BEYAZ GİYİMLİ –... nem!

(Bahçe kapısının açılma sesi? Yuçka kapıya doğru koşar. Annesi yavaş yavaş çıkar.)

ANNESİ – Geçiyor, geçiyor. Yuçka!

(Bembeyaz giyimli tam o sırda gelerek annesinin boynuna sarılır.)

ANNESİ – Ah gırtlığım!... Nefesim kesiliyor. Yakın galiba, çok vaktim kalmadı. Nefes alma da ağır oluyormuş, nefes alma da iş. İş ölmeden bitmez.

V. RUHU –Anne!

ANNESİ – Göz değişiyor, kulak değişiyor, hafıza değişiyor. Akıl karışıyor.
Hiç kimseyi görmek istemezsin. Hepsini sevgiyle kucaklamak istersin.

V. RUHU – Ey, sen, dilsiz! Bırak annemi.

BEYAZ GİYİMLİ – Çekil git!

V. RUHU – Seni tahtaya çıkarıp, tek ayak üstüne dikerim, seni aptal seni.
Mendil taşımadığın için.

BEYAZ GİYİMLİ – Bakma bu tarafa!

V. RUHU – Ey aptal, yok et.

BEYAZ GİYİMLİ – Gelir ve giderler. Hepsi değil tabii.

V. RUHU – Sen de...

BEYAZ GİYİMLİ – Ben geldim.

V. RUHU – Geldin

BEYAZ GİYİMLİ – Gün aydın

V. RUHU –Gün aydın

BEYAZ GİYİMLİ – Vatanıma.

V. RUHU –Vatana

BEYAZ GİYİMLİ – Yerde

ANESİ – Kuğu gibi

BEYAZ GİYİMLİ – Kül gibi

V. RUHU – Kül gibi?

BEYAZ GİYİMLİ – Dinleyin! Hepiniz beni dinleyin, dikkatle dinleyin!

V. RUHU – Hey! Konuşmasan olmaz mı?

BEYAZ GİYİMLİ – Göz yaşım ak! Dinleyin beni, hepimiz dinleyin, dikkatle
dinleyin.

V. RUHU – Son bahara doğru her akşam rüzgâr esiyordu.

BEYAZ GİYİMLİ – Havalar soğuyordu. Dışta da, içte de rüzgâr esiyordu.

V. RUHU – Rüzgârlar çeşitlidir. Hava rüzgârı, yer rüzgârı, su rüzgârı.

BEYAZ GİYİMLİ – Can rüzgârı...

V. RUHU – Esen şey, rüzgâr.

BEYAZ GİYİMLİ – Uğuldayan şeyler.

V. RUHU – Rüzgâr olmasa değirmen de dönmezdi. Su değirmeni değil, tabii.

BEYAZ GİYİMLİ – Esen rüzgâr böyledir, döndürür. Her şeyin altını üstüne getirir.

(Annesi kendi kendine konuşur. Ruhlar fark etmez). Ruhlarda o bizimle konuşuyor galiba diye düşünürler. Bu yüzden konuşmalarını onun sözleriyle bağlamaya çalışırlar. Fakat buna rağmen anne yalnızdır.)

V. RUHU – Daha...

BEYAZ GİYİMLİ – Sen de benim gibisin.

V. RUHU – Sen benim gibisin.

BEYAZ GİYİMLİ – Bazı rüzgârı beyaz yere doğru esiyor. Her şeyin altını üstüne getirerek bazen kuzeye bazen doğuya. Çuvaşlara doğru hiçbir zaman esmez batı rüzgârı! Geçip gider. Çok yükseklerden. Veya hiç kimsenin hissedemeyeceği kadar alçaktan. Korkunç ve korkutucudur batı rüzgârı. Canı üşütür, inancı tırmalar.

V. RUHU – Flüger rüzgârın hangi yönden estiğini göstermeye yarayan bir araçtır. Söz gelimi okullardaki flügerler ve araştırma istasyonlarındaki. Ben size çocuklar, bu günkü derste flügerin rengi hakkında konuşacağım. Gelecek derste ise, çarşamba günü flügerin faydalarından ve zararlarından bahsedeceğim. Flügeri nasıl renkle boyarlarsa o renkte olur.

BEYAZ GİYİMLİ – Ben evden çıkıp gidince, evin bomboş kalacağını hissettim. Hissettim bensiz boşalacağını. Ondan da başka, ben evsiz kaldığım gibi. Evsiz ve içim bomboş. Hepsi bütünleşti. Ben bu yaşa gelinceye kadar hiçbir zaman dünya hesabı için ağlamadım. Kaygılardan yüzerek çıkabileceğimi düşündüğüm için galiba. Karanlıkların içinde de ışıklı olanlar, doğrusunu söylemek gerekirse görülür, beyaz olanlar, Çuvaş gibi temiz meydanlar. Ben elime kılıç alınca kendi başımı keserek üç caddeye astığımı hissettim. Kendi ellerimle keserek astığımı.

V. RUHU – Flügeri devamlı bir uzun kazık üzerine yerleştirirler. En tepesine. Kazık sallanan cinsten de olabilir. O zaman okul müdürünün yardımcısı Guri Stepanoviç'in yanına koşturur... İvanot, dilini çıkarma! Mırıldanma! Guri Stepanoviç, Kuznetsovkiiki. Soy adına bakarsa Rusya'da en yaygın soy adı senin. Anladın mı? İvanot tahtaya! Gözünü aç! Hor-

lama! Yeter uyuduğun Çuvaş civcivi. Uyanma vakti çocuklar. Uyanmak lâzım. Flugeler, dönmeyin, esmeyin yel mi yel!

BEYAZ GIYİMLİ – Bizi toplayıp mengeneye sıkıştırdılar. Bir yere, Kampf Mayn. Hayl. Ellerinizi havaya, başınızı önünüze. Köpekler, hav, hav. Sana hav! Sen bittin. Gücsüz, gözsüz, pis. Kül her akşam, her sabah, koku, insan kokusu. Soluk gözlü öl! Ölecektim. Ha yok, derini soy, saçını yol. Başka hiçbir zaman kıllarını büyütme. Gözlerini oyup ver. Dilini çekip çıkar. Kendin çekip çıkaramazsan, çekip çıkarırlar. Kendi altınıza gizlemiş olduğunuz altın zerresini arar gibi, senin gövdende Sovyet insanının ideolojisini ararlar. Hayret ediyorlar. Bunlar nereden, nasıl geldiler? Sen konuşmuyorsun. Sen dayanıyorsun. Sesini çıkarmadığında ağrıya tahammül etmek daha kolay. Dişini çekip çıkarıyorsun da gıkın çıkmıyor. Düşüncelerin de, gözlerin de, duyumların da kıpırdamaz. Sen yalnızsın... Yok, yok, etrafta birbirine karışmış insan cesetleri. Her tarafları yara bere içinde. Ayaklar, başlar, eller, kesilmiş parmaklar, saçlar dimdik. etraf koku içinde, insan kokusu... Etraf insan dolu birbirini görmeyen, şimdiye kadar birbirini görmeyen insanlar. Sen de insan, adam sen de kanun gibi düşündün. Hepsi yıldız gibi sönüp gidiyorlar. Fakat yıldız değiller. Hiçbir şey yıldız değil. Hepsi bir kelimedede, bir yankıda, bir korkuda. Birbirine girip karıştı. Faşizm. Hitler. SS ve Konslager. Konslager! Konslager dünya! Dünya Konslager. Geçmişte ve gelecekte hiç kimse başka dünyaya gidemez. Öbür dünyaya da göçemezsin. Sadece gönderirler. Konslager'de hayat. Kendine has bir hayat tabî. Orada ölüm üzerine düşünemezsin. Orada akla bir düşünce de gelmez. Nasıl olursa temiz bir elbise giyeceğim dersin. Başka bir şey düşünemezsin. Yemek yeme de zaman zaman aklına gelir. Daha çok temiz bir elbise düşünürsün. Seyrek olarak da özgürlük.

V. RUHU – Batı rüzgârı bize Atlantik Okyanusu üzerinden ıslak, nemli, sıcak bir yel gönderiyor. O ıslak, sıcak yel, yetişir yetişmez yağmur, yazınki sessiz yağmur, balla pide yağmuru yağmaya başlar.

BEYAZ GIYİMLİ – Sen kimsin? Ben mi? Yok canım a.aaa.. Ben kahbe değilim. Ben vatanımı satmam. Vatandan değerli hiçbir şey yok, benim için. Uzaktanım ben, Çuvaş benim canım. Yok, başka canım. Benim bir canım var bir. Sen ne yapmak istiyorsun.. Ben mi? Doğrusunu söylemek gerekirse nasıl kelime tekerleyip, söyleyeyim. Rüya görüyorum

mu desem? Temiz elbise üzerine hayal görüyorum. Ne hayali görüyorsun? Sadece temiz elbise mi? Yook! Sadece onu değil, karımı hayal ediyorum. Sevgili Vasili'imle, Valâ'mı, çocuklarımı. Ve Uştini'yi. Vasili kim? Vasili mi? Oğlum. Valâ kızım. Ya Uştini? Uştini mi? Karım desem, karım değil, sevgilim desem, sevgilim değil, orospu desem, orospu değil. Can sevgilim benim o. Ha fahişe, ha candan sevgili, aynı değil mi? Ha, yok, manası aynı olsa da, iç manası farklı. Sen hangisini daha fazla seviyorsun? Hangisini mi? Hepsin de. Hepsini kendi yerinde seviyorum. Öyle ise senin canın sevgiyle dolu olmalı. Evet, sevgiyle dolu, dopdolu. Güzel Yakur Vasil'ççâ, güzel. Sen kimsin sonra, tamamen anlayamadım. Soruyorum, hücrenin altından çıkan sivilce gibi sesle. Hepsini uyuyorlar. Veya benim gibi rüya görüyorlar. Kamptakilerin hepsi ölü gibi. Bir ses de yok. Sen kimsin diye bir daha soruyorum ona. Ben mi? Ben vicdanım diyor sivilce gibi ses.

(Ağaçtan bir elma düşer.)

ANNESİ – Dökülüyorlar. Güz geliyor. Toplama vakti geliyor. Olgunlaştılar da. Yiyebiliriz.

BEYAZ GİYİMLİ – Olga, Olga! Bu sensin tabî. Senin sesin. Sen elmalar yağmur gibi dökülmeye başladığında böyle söyledin. Olga!

ANNESİ – Ne oldu bana? Başım dönüyor. Nasıl bir günaha girdim?

V. RUHU – Anne! Anne!

ANNESİ – Bir şeyler işitiyorum devamlı. İnanasım da gelmiyor, onun artık yok olduğuna. Hiçbir şekilde inanmıyorum. Biraz önce vardı, aha şu an gidip, gömdük miskini. Daha yok. Daha da olmayacak. İnanmıyorum. Babasını da böyle gönderdim de, önce bir iki mektubu geldi. Ondan sonra bir sessizlik.... Bir söz de, bir haber de yok. Bir yıl geçince bildirdiler. "Habersiz kayboldu." Nerede, nasıl? Hiçbir şey belli değil. Ot yığını içinde bırakılan ip gibi. Bilmesine biliyorsun, bu dünyada bir yerlerde. Ancak nerede? Arayıp bul, bulabilirsen.

V. RUHU – Anne!... Ben buradayım. Aha buradayım! İşitmiyor musun? Görüyor musun? Aha ben varım, ben canlıyım. Ben başka türlü bir canlıyım anne.

ANNESİ – Kim o? Vasili senin ruhun mu?

V. RUHU – Benim anne.

ANNESİ – Vasili, sen misin?

(Annesi bazen anlar gibi olur. Öbür dünyaya göçmeye hazır gibi. Vasili'yi görmeye başlar. O artık ikisini de görür. Ancak yanlarına gelinceye kadar hepsini anlayamaz.)

ANNESİ – Vasili sen misin? Sen ölmedin mi?

(Gidip kucaklar. O zaman, ansızın, hayret ederek beyaz giyimliye bakar.)

ANNESİ – Vasili sen şunu nereden bulup geldin?

V. RUHU – Kimi?

ANNESİ – Şu kuruntuyu.

V. RUHU – O kim?

ANNESİ – Hey sen kimsin?

V. RUHU – Kimsin sen? Hey, niye cevap vermiyorsun?

(Beyaz giyimli, annesinin yanına giderek diz çöker. Ağlayarak af dilemeye başlar.)

BEYAZ GİYİMLİ – Ah Olga! Olga beni affet... Beni affet Olga. Ben yerin dibine girecek derecede suçluyum, senin önünde. Beni bağışla, ısıt, üşüdüm.

ANNESİ – Bu zamana kadar nerdeydin sen?... Ne yaptın?

BEYAZ GİYİMLİ – Bağışla Olga. Ben hiçbir zaman seni unutmadım. Seni hatırlayarak yaşadım.

ANNESİ – Sen nereden geldin?

BEYAZ GİYİMLİ – Kendi içimden. Kendi içimden çıkıp kendi içime giriyorum.

ANNESİ – Niye döndün?

BEYAZ GİYİMLİ – Kaderim döndürdü.

ANNESİ – Kader. Kader mi döndürdü? Sen dönmek istemiyor muydun? Seni namussuz seni!

V. RUHU – Anne sen onunla konuşma. O doçent. Siyasal bilgiler kürsüsünden. Onunla konuşma anne, kaç. O Allahsız.

ANNESİ – Vasili sen onun kim olduğunu biliyor musun?

V. RUHU – Ben gece bekçisiyim anne, büyük mezarlığın bekçisiyim. Kimi

içeri koymak istersem, hepsini içeri sokarım. Kim çıkmak istiyorsa, onu gönderebilirim. Bu akşam ben hepsini hava almaları için gönderdim. Görsünler, tecrübe etsinler...

ANNESİ – Sen bekçi misin?

V. RUHU – Beni de bekliyorlar. Çeşitli güçler.

ANNESİ – Orada nasılsın Vasili?

ANNESİ – Orda mı? İyi. Orada iki dünya var.

ANNESİ – Sen hangisindesin?

V. RUHU – Henüz mahkeme olmadı. Kırk gün sonra belli olur. Şu an özgürüm.

ANNESİ – Vasili haydi eve, yemek yemek istemiyor musun?

V. RUHU – Biz yemeyiz. Daha orada Vassa'nın ruhu var.

ANNESİ – Bizim evde mi?

V. RUHU – Lida ile ikisi kucaklaştılar. Yerde yatıyorlar.

ANNESİ – Saçmalama.

V. RUHU – Öyle değil, gerçek. Lida'yı gıdıklıyor orda.

ANNESİ – Niye gıdıklıyor?

V. RUHU – Ben Vassa'yı sevdim anne, ancak Lida'yı sadece gıdıkladım.

ANNESİ – Karın Lida'yı sevmedin mi sen? Bir kere olsun.

V. RUHU – Sevmedim. Kucakladım sadece. Sevmekse Vassa'yı sevdim. Lida başkasını sevdi. Matematik öğretmeni Pçalkin'i.

ANNESİ – Sen nerdesin Vasili?

V. RUHU – Senin önünde.

ANNESİ – Arkamda kim var?

V. RUHU – Benim gözlerim.

ANNESİ – Orda ne yapıyorlar?

V. RUHU – Seviyorlar.

ANNESİ – Dönüp bakar mısın şu yüzüze Vasili. O kim?

V. RUHU – Doçent, siyasil bilgiler kürsüsünden

ANNESİ – O senin baban, habersiz kaybolan baban

V. RUHU – Hey, sen benim babam mısın?

- BEYAZ GİYİMLİ – Babasının ruhu. Yalan söylemiyor. Ben senin babanım.
- V. RUHU – Sen mi?
- BEYAZ GİYİMLİ – Reyn Adams Mister.
- V. RUHU – Kim?
- BEYAZ GİYİMLİ – Reyn Adams Mister
- V. RUHU – Öyle ise bizim bahçede ne arıyorsun?
- BEYAZ GİYİMLİ – Korkma, ben KGB'den de, CIA'den de para almadım. Anla senin babanım ben.
- V. RUHU – Benim babam Mister olamaz. Benim babam yoldaş olmalı.
- BEYAZ GİYİMLİ – Senin baban 47. yıldan beri Rayn Adams Mister. 47. yıldan beri.
- V. RUHU – 47. yıldan beri sen benim babam değilsin.
- BEYAZ GİYİMLİ – Değilim.
- V. RUHU – O zaman sen benim babam değilsin. O zaman sen Rayn Adams Mister'sin.
- BEYAZ GİYİMLİ – Mister diye babalara da söylerler.
- V. RUHU – Söylesinler.
- BEYAZ GİYİMLİ – Sen daha neden?
- V. RUHU – Çıkıp git bizim bahçeden.
- BEYAZ GİYİMLİ – Cer, Rayn Adams Mister sizden af diliyor. Ay em sorri.
- V. RUHU – Çıkıp, git evine.
- BEYAZ GİYİMLİ – Ay em et houm
- V. RUHU – Doçent, siyasal bilgiler fakültesi kürsüsünden
- BEYAZ GİYİMLİ – No, No. Siyasal bilgiler fakültesinden, saygı göstermeli
- V. RUHU – Cıvcıv.
- BEYAZ GİYİMLİ – Yanılıyorsunuz. (*Tanışır gibi başıyla selâm verir*) "Bruklar end pi" Firmasının işlerini yürüten Rayn Adams Mister.
- V. RUHU – Aptal
- BEYAZ GİYİMLİ – Fulişness (*Aptallık*)
- V. RUHU – Nisih!

BEYAZ GİYİMLİ – Yok sen değil her şey fulişness

V. RUHU – Sen gerçekten benim babam mısın?

BEYAZ GİYİMLİ – Allah için de.

V. RUHU – Tanrıya inanmıyoruz.

BEYAZ GİYİMLİ – Siz neye inanıyorsunuz?

V. RUHU – Bu zamana kadar gelecekte başka hiçbir şeye inanmamıştım. Şu anda kendime inanıyorum ben, ölümün gücüne inanıyorum ve güçsüzlüğüne.

BEYAZ GİYİMLİ – Yazık!

V. RUHU – Büyükler inanmayı öğretmediler bize.

BEYAZ GİYİMLİ – Barlarda avare, avare gezmeyi seviyor musun?

V. RUHU – Baba ben Şupaşkar'dan çıkmadım. Prag'ta geçirdiğim baharı hesap etmiyorum. Orada lâpa yiyerek gezdim.

BEYAZ GİYİMLİ – O, o, o. Ay em sorri. Ben biraz karıştırıyorum, seninle kendimi.

V. RUHU – Sen nerelisin baba

BEYAZ GİYİMLİ – Şu anda Dublinli'yim, Avusturyalı'yım.

V. RUHU – Niçin mücadele ediyorsun baba?

BEYAZ GİYİMLİ – Aç kalmamak için.

V. RUHU – Uzun süre aç kalınmaz. En uzununu kırk gün.

BEYAZ GİYİMLİ – En uzununu kırk gün.

V. RUHU – Baba kadın nedir?

BEYAZ GİYİMLİ – Kadın erkektir. Senin kadının sensin.

V. RUHU – Ben kadın (?)

BEYAZ GİYİMLİ – Rus gibi düşünerek söyledim sana.

V. RUHU – Sen beni gördün mü baba?

BEYAZ GİYİMLİ – Gördüm.

V. RUHU – Nerede?

BEYAZ GİYİMLİ – Front'ta.

V. RUHU – Front'ta?

- BEYAZ GİYİMLİ – Ve kampta devamlı görüyordum.
- V. RUHU – Yalan söyleme. Ben Front'ta da, kampta da hiç bulunmadım.
- BEYAZ GİYİMLİ – Seni rüyamda gördüm.
- V. RUHU – Baba sen babam mısın?
- BEYAZ GİYİMLİ – Sen benim oğlumsun. Ben de gayet tabîî senin babanım.
- V. RUHU – Benim buna inanasım gelmiyor.
- BEYAZ GİYİMLİ – İnanma.
- V. RUHU – Niçin kırk yıl sonra dönmek istedin?
- BEYAZ GİYİMLİ – Ziyarete geldim.
- V. RUHU – Kimi?
- BEYAZ GİYİMLİ – Seni, Valâ'yı, Olga'yı ve avludaki pınarı. Çit ve onun üstündeki böğürtlenleri...
- V. RUHU – Ne maksatla görmek istiyorsun beni, annemi, Valâ'yı, avlunun içindeki pınarı, çiti ve onun üstündeki böğürtlenleri?
- BEYAZ GİYİMLİ – Maksatsız oğlum, kesinlikle maksatsız. Sadece özlediğimden.
- V. RUHU – Baba senin sevdiğin bitki hangisi?
- BEYAZ GİYİMLİ – Niye soruyorsun?
- V. RUHU – Alışkanlık. Ben biyoloji öğretmeniyim.
- BEYAZ GİYİMLİ – Söyledim ya, böğürtlen diye, tek tek veya öbek öbek yetişenleri değil, çitin üstüne sarılanları seviyorum.
- V. RUHU – Böğürtlen dikenlidir, batar. Çiti de çökertebilir.
- BEYAZ GİYİMLİ – Fark etmez. Böğürtlen.
- V. RUHU – Baba senin Mister olduğuna, hiçbir zaman inanmak istemiyorum.
- BEYAZ GİYİMLİ – Neden?
- V. RUHU – Sen bir parça da olsa emperyalist görünümlü değilsin. Korkunç değilsin. Dahası da fötrlü değilsin.
- BEYAZ GİYİMLİ – Hayatımda bir defa olsun fötr takmadım. Sen hiç fötr taktın mı?
- V. RUHU – Bazen. İmtihana gittiğimde.
- BEYAZ GİYİMLİ – İmtihana.

V. RUHU – Evet, enstitüde okuduğum zaman, doçent Tuhyakin, kravatın yerine fötr seviyordu. Kravat sevmezdi. O şişmandı, onu kravat boğuyordu. Sicim gibi. İmtihana fötr ile gitsen beş veriyordu.

BEYAZ GİYİMLİ – Kurnaz.

V. RUHU – Ondan başka imkân yok. Dünya insanı kurnaz yapıyor.

BEYAZ GİYİMLİ – Ne bıraktın yer yüzünde peşinden oğlum?

V. RUHU – Taş ev.

B. GİYİMLİ – Taş ev.

V. RUHU – Evet, enstitüyü bitirip dönünce, o düşünce geldi aklıma. Ablamın yardımlarıyla 10 yılda çok güzel bir ev yaptık. Ölmeden üç gün önce, orman kesimi, başlayana kadar bitirdik.

BEYAZ GİYİMLİ – Yaşaman gerekirdi, yaşaman gerekirdi senin.

V. RUHU – Bıktırdı.

B. GİYİMLİ – Hayat mı?

V. RUHU – Taş ev yapmak.

BEYAZ GİYİMLİ – Bıktırdıysa niye yaptın?

V. RUHU – Şimdi hepsi yapıyor.

BEYAZ GİYİMLİ – Taş ev mi?

V. RUHU – Ne olursa.

BEYAZ GİYİMLİ – Niçin?

V. RUHU – Çünkü yıkma da bıktırıyor.

BEYAZ GİYİMLİ – Sen ne yıktın?

V. RUHU – Dünyayı.

BEYAZ GİYİMLİ – Büyük dünyayı mı?

V. RUHU – Kendi dünyamı...

BEYAZ GİYİMLİ – Senin dünyan nedir?

V. RUHU – Benim dünyam benim evim.

BEYAZ GİYİMLİ – Neden kendi evini yıktın.

V. RUHU – Çünkü kendi dünyamı yeniden kurmak istedim.

BEYAZ GİYİMLİ – Dur durak bilmez misin sen?

V. RUHU – Ben değil, büyükler söylemiş "Hayat mücadeledir."

BEYAZ GİYİMLİ – Mücadele eden dünyasında iyi yaşayamaz. Ancak o dünyayı kendi içinde kuran iyi yaşar.

V. RUHU – Biliyorum, tezatta birlik.

BEYAZ GİYİMLİ – Çekiçle, orak, okey (?)

V. RUHU – İşaret değneğiyle kalem...

BEYAZ GİYİMLİ – Ortak yaşamak.

V. RUHU – Hepsi

BEYAZ GİYİMLİ – İleri

V. RUHU – Burada

BEYAZ GİYİMLİ – Benim daha fazla

V. RUHU – Siz.

BEYAZ GİYİMLİ – Evet ben de daha fazla. Kampta Salli'yle tanıştım. Bana yardım ederek, beni kamptan alıp kaçırdı. Almanya'ya gittik. Doğrusunu söylemek gerekirse gönderdiler. Sonrası korkunç. Bizimkiler geldi. Seviniyordum, can-ı gönülden seviniyordum. Salli ağlıyordu. Seni orada öldürürler. Ya asarlar, ya da kurşunlar diyordu. Düşündüm. Hiçbir yere kaçıp gidemezdim. Belki de gerçek budur dedim. Öyle de galiba, korkuyla düşündüm. Salli sürekli ben seni seviyorum diyordu. Haydi kaçalım, Avusturalya'ya gidelim, diyordu. Tamam Amerikalılar kurtardı bu bölgeyi dedi Salli. Ben birşey söylemedim. Yagur dedi Salli, sevin. Sevinyorum ya, dedim de içimden volkan gibi yanarak ağlıyordum. Salli bana baktı, baktı da Yagur niye ağlıyorsun, niye? dedi. Çünkü her şey bitti, dedim. Bitti, bitti, tamamen bitti. Canı kementle çekip çıkararak, cana yular vurarak göndermişler gibi, kalbimi bağladılar. Hayat böyle, Avusturalya da güzel yer doğrusu...

V. RUHU – Eve, eve dönmek istemedin mi baba?

BEYAZ GİYİMLİ – Benim evim Salli'nin evi oldu oğlum.

V. RUHU – Salli kim? Nasıl biri?

BEYAZ GİYİMLİ – Alman kadını.

V. RUHU – Sen onu sevdin mi?

BEYAZ GİYİMLİ – Galiba sevdim.

V. RUHU – Ah! alçak... Ben de Almanları siz benim babamı öldürdünüz diye sevemedim. Onun için Almanca dersinden hep iki alırdım.

BEYAZ GİYİMLİ – Kadın erkek için kadındır. Hangi halkın kadını olursa olsun.

(Hepsi susarlar. Yuçka ortada gezinir. Annesi onu okşar)

ANNESİ – Sen canlısın oğlum, sen dirisin Yuçka.

BEYAZ GİYİMLİ – Kadın, kancıktır. Köpek eniği...

ANNESİ – Sen kimsin Yagur, öyle konuşuyorsun.

BEYAZ GİYİMLİ – Affedersin Olga. Ben senin yanına döndüm. Daha fazla dayanamadım. Bu gün ben seni almaya geldim. Ben seninle olmak istiyorum. Seni alıp gideceğim.

ANNESİ – Nereye?

BEYAZ GİYİMLİ – Dublin'de, Prosloslâvi dinine inananların mezarlığına.

ANNESİ – Karın nerede?

BEYAZ GİYİMLİ – O mezarda ona yer yok. Onların mezarı katoliklerin mezarlığında.

ANNESİ – Allahını seversen bırak beni.

BEYAZ GİYİMLİ – Olga, sen benimle gelmek istemiyor musun?

ANNESİ – Benim taze canım yansa da, temiz ateşte yanacak. Hiçbir zaman kara yağmur altına gitmek istemiyorum ben.

BEYAZ GİYİMLİ – Olga, ben de senin gibi Çuvaşım.

ANNESİ – Çuvaş olmak bir şey değil, insan olmak lâzım.

BEYAZ GİYİMLİ – Ölümden sonra herkes insan, özürlü de, çirkin de, ölüm hepsine aynı elbiseyi giydiriyor, beyaz elbiseyi.

ANNESİ – Sadece beyaz değil, kara ve renksiz de var.

BEYAZ GİYİMLİ – Olga, ben tam dört gün önce, çalıştığım ofiste kendimi vurarak öldüm. Namluyu şakağıma dayadım. Çünkü seninle çok yakında görüşeceğimizi hissettim. Biz hayatı çok değişik yönlerden gören iki ayrı insan olmuşuz. . Şu anda bizim önümüzde aynı şey, ebedî hayat ve iyilik var. Aramızdaki okyanus buharlaşıp, kayboldu.

ANNESİ – Yok, Yagur, ben seninle gelmem. Gitmesine giderim. Ancak Vasili,

ile... Kendi köyümüzün mezarına giderim ben. Irmağın kenarındaki mezara göç ederim.

V. RUHU – Gelme anne!

ANNESİ – Neden Vasili? Benden utanıyor musun? Oradakilerin hepsi bizim köyün insanları değil mi?

V. RUHU – Radik'le Marina'ya kim bakacak?

ANNESİ – Aydınlık dünya... Kulaklı, gözlü, elli. Sıcakta, soğukta çok.

V. RUHU – Gerçekten yazık.

ANNESİ – Öyle de olmalı. Sen benim bir parçamsın.

V. RUHU – Anne niçin törensiz gömdünüz beni?

ANNESİ – Söyledim, törensiz olmaz diye de Lida hiçbir şey söylemedi. Valâ yakına da gömdürmedi, ağız da açtırmadı. Daha da bana, okuldan çıkarılmış sürgün dedi.

V. RUHU – Anne, Valâ'yı niçin öyle katı yürekli doğurdun sen?

ANNESİ – Doğurmak da ne, kendi öyle doğdu.

V. RUHU – Kurumuş ekmek gibi o, kuru pide. Fırına koyup yumuşatmalı onu.

ANNESİ – Vasili unutma, o senin ablan.

V. RUHU – Benimle geliyor musun anne?

ANNESİ – Geliyorum galiba.

V. RUHU – Şimdi mi?

ANNESİ – Yok, sen şimdi git, ben daha sonra, yarın akşam. Sonra sen gel beni almak için dön.

V. RUHU – Ben bekçiyim. Benim acelem var. Hayatları benim elimde. Nöbetçiyim bu gün ben.

ANNESİ – Acele git, ama yarın akşam gelmeyi unutma. Tamam mı?

V. RUHU – Hoşça kal anne.

BEYAZ GİYİMLİ – Vasili oğlum, dönüp bak, annen bembeyaz. Bizim gibi beyaz.

ANNESİ – Beyaz mı? Ben mi? Gerçekten bembeyazım.

BEYAZ GİYİMLİ – Dublin'deki kuş kirazları gibi.

ANNESİ – Vasili babanı al git. Bizim köydekileri görsün.

V. RUHU – O, onları çoktan unuttu.

BEYAZ GİYİMLİ – Bu akşam hepsini hatırladım ben. Kırk sene yaşamamış gibiyim.,

ANNESİ – Hatırlamak, korkunç.

BEYAZ GİYİMLİ – Haydi çitin yanına gidelim Ol a. Böğürtlen yedir bana.

ANNESİ – Çiyli, ıslak ve batıyorlar.

BEYAZ GİYİMLİ –Olga biz gölgeyiz, bize hiçbir şey batmaz.

ANNESİ – Cana batar, böğürtlen canlılar içindir. Ölüler için orman kenarında köpek sürgünü böğürtlenleri yetiştiriyor. Canlılar ona dokunmazlar.

BEYAZ GİYİMLİ –Haydi ormana

ANNESİ – Köpek sürgünü yok mu Avusturalya'da?

BEYAZ GİYİMLİ – Birlikte koparıp yemek için sen orda yoksun.

V.RUHU –Beni biraz bekleyin. Ormana koşarak gidip geleyim.

(Sıçrayarak çekip gider)

BEYAZ GİYİMLİ – Lütfen Olga.

ANNESİ – Yalvarma

BEYAZ GİYİMLİ – Olga!

ANNESİ – Ne var?

BEYAZ GİYİMLİ – Tu bi or not tu bi? Olmak ya da olmamak?

ANNESİ – Gidelim Yagur. Bak yavaş yavaş tan vakti oluyor. Senin vaktin bitiyor.

BEYAZ GİYİMLİ – Buraya tan yettiğinde, Avusturalya'da hava kararıyor.

ANNESİ –Gidelim Yagur. Gün başlıyor. Yeni gün.

(Horozlar ötmeye başlar.)

ANNESİ – Gidelim Yagur. Dublin güzel bir şehir olmalı, tozlu Çuvaş köyü değil muhakkak.

BEYAZ GİYİMLİ – Aynı Şupaşkar gibi.

ANNESİ – Şupaşkar?

BEYAZ GİYİMLİ – Kendine göre.

ANNESİ – Buradaki gibi, senin için orası. Gidelim Yagur, gidelim. Ben canımı doğduğum yerde verdim, ayrılamam.

BEYAZ GİYİMLİ – Candan rica ediyorum Olga, yalvarıyorum sana Olga. Karım,sevgilim.

ANNESİ – Heyecanlanma Yagur! Çuvaş, Çuvaş gibidir. Şimirle'den üç çağrım (km) dan fazla gitse dayanamaz döner. Çuvaş, yer kurdudur Yagur!

BEYAZ GİYİMLİ – Haydi çilek yemeye Olga. Böğürtlen koparıp vermez misin bana? Bir avuç, yola gitmelik.

ANNESİ – Neye koparıp vermeyim?

BEYAZ GİYİMLİ – Teşekkürler Olga, teşekkürler.

ANNESİ – Ne teşekkürü bu şimdi Yagur? Karı koca olarak yaşamadık mı biz?

BEYAZ GİYİMLİ –Yaşadık galiba Olga, yaşadık, fakat hiçbir şey hatırlamıyorum.

(Tekrar horoz sesleri. Birbiri peşi sıra)

(Güneş çıkmak üzere.)

ANNESİ – Güneş... gıdıklıyor mu? Ha!

(Güneşin ayakları ucunda Yuçka

(Gıdıklıyor evet, gıdıklıyor. Gıdıklattırmak istiyor musun daha? Evet hangimiz gıdıklıyız? Evet kendimiz gıdıklı değil miyiz? Evet.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

(Bahçe taş evin arkası. Köşe evin pencereleri açık. Evin duvarıyla çit uzanıyor. Çitin üzerinde kırmızı ve yer yer beyaz böğürtlenler. Evden tartışma sesleri geliyor.)

V. S. – Ne yapıyorsun sen burada?

L. S. – Sana ne!

V. S. – Hemen kaybol!

L. S. – Sen kimsin? Beni öyle korkutmaya çalışıyorsun.

V. S. – Senin evin değil burası!

L. S. – Senin de değil.

V. S. – Ben burada doğdum.

- L. S.– Senin doğduğun ev çoktan odun olarak yandı.
- V. S.– Ben burada doğup büyüdüm. Sen o zaman neredeydin? Dilenci.
- L. S.– Bu evi Vasili yaptı, onun için burası Vasili'nin evidir.
- V. S.– Ölüyü karıştırma. Eşyalarını çok çabuk topladın da kayboldun!
- L. S.– Şu anda evin reisi Radik'tir. Her şey onun, her şey onunla Marina'nın.
- V.S.– Buradan sana ne lâzım? Taş ev mi? Bahçe mi? Kim, ne lâzım sana?
(Lida cevap vermez.)
- V. S.– Niye çıkıp gitmek istemiyorsun? Ne kaybettin sen bizim evde?
- L. S.– Hiçbir şey kaybetmedim. Sadece buldum, her zaman her şeyi buldum.
- V. S.– Şehir kızsın sen, rezil! Sen insan değilsin, korkuluk! Yamyam!
- L. S.– Doğrusunu söyle, taş evi yiyen de!
- V. S.– Söylesene, kızarak değil, öylesine, merak ederek bilmek istiyorum. Söylesene şu anda şurada taş ev olmasaydı da sen hiçbir yere gitmezdin değil mi?
- L.S.– Sen beni kovalar mıydın? Burada taş ev olmasaydı.
- V.S.– Seni ben kırdan da kovalardım.
- L.S.– Pınarın dibinden de tabii.
- V.S.– Kumlukta da
- L.S.– Sen beni niye bu derece çekemiyorsun?
- V.S.– Ya sen beni o kadar seviyor musun?
- L.S.– Benim için fark etmez. Sen olsan da olmasan da.
- V.S.– Sen herhangi bir yedi kat yabancısın, bu zamana kadar sizin köye ayak basmadım. Gideceğim de yok.
- L.S.– Bizim köydekilere "İnsan değil mi" dedin?
- V.S.– Söz gelimi, insanın hayvandan nasıl ayrıldığını okulda ikinci sınıfta öğretiyorlar. İnsanın aklı var, hayvanın aklı yok. Sadece nefisleri var.
- L.S.– Haa, şimdi anladım. Aptal olmadığını.
- V.S.– Konuşma! Çıkıp git evimden.
- L.S.– Kızma. Sana kızma yakışmaz. Sen öğretmensin, bir de ondan başka kırk yaşını geçince sağlığını da düşünmen lâzım. Daha da söylemek gerekirse evlenmek isteyen kızlara hiçbir zaman kızmamalarını tavsiye

ederler. Çok kızarsan memelerin taşlaşır.

V.S. – Ben seni!...

(*Kavga sesleri.*)

V.S. – Al sana! Al sana.

L.S. – Ok yılanı!

V.S. – Evimde kancık köpekler gibi mi yaşıyacaksın kancık! Azgın!

L.S. – Sana ayıp gerekmez! Bulunmaz (öğretmen) Hint kumaşı. Erkek kokusu bilmeyen kadın kadın mıdır? Yüzsüz!

V.S. – Defol! Öldürürüm seni! Şimdi kolundan tutar fırlatırım seni.

(*Avludan acele etmeden annesi yürüyerek gelir. Evin arkasındaki sedire dinlenmek için oturur.*)

V.S. – Sen, sen, sen! Her zaman sen suçlusun! Vasili'yi de sen öldürdün. Tamam, başını ye diye gece gündüz beddua ettin ona. Onu öldürerek, kendi başına keyif çatarak yaşamak istiyorsun bu güzel evde! Sen kö-tüsün! Kertenkele! (*Devam*) Sen, sen suçlusun!... Sen yedin Vasili'nin başını!

L.S. – (*Sarâ tutmuş gibi bağırarak ağlar.*) Ah, Valâ ne söylüyorsun sen. Niçin beni bu kadar çekemiyorsun? Dilin bu sözleri söylemeye nasıl varıyor...

(*Annesi ağlar.*)

V.S. – Ne, ağlayarak korkutayım mı dedin? Ağla, ağla gözün biraz açılınsın!

(*Kapının sert bir şekilde kapandığı işitilir. Valâ bahçeye çıkar. Kızgınlıktan önce annesini görmez. Kısa adımlarla avlunun arkasına doğru yürür. Ansızın geriye dönünce annesini görür. Annesi bir şey söylemez.*)

VALÂ – (*Pişmanlıkla*) Anla anne onun hiçbir işi yok bizim yanımızda. Çıkıp gitsin kendi yoluna. Ben Vasili öldüğü için suçlu değilim. Öldüyse öldü, şu an onu geri getiremeyiz. Kaderi böyleymiş, fakat kaderden daha fazla o öldürdü onu; o! Hayatı boyunca başka kadınla yaşamak ocak önünde oturmak değildir. Onun buradan hemen çıkıp gitmesi lâzım. Ve sen de biliyorsun evi Vasili bir başına yapmadı, hepimiz birlikte yaptık. Benim katkım da az değil. Kosta da o burada yaşayamaz dedi. O da bazen köye geleceğim diyor. Şupaşkar'da yaşamak beni bıktırdı diyor.

(*Annesi cevap vermez.*)

VALÂ – Anne, sen bizim aramıza girme olur mu? Kendi işimizi kendimiz halledelim. Şimdi halletmesek, geç kalırız...

(Eviden Lida'nın ağlaması işitiliyor.)

VALÂ – Ben de yaşamak istiyorum anne. Ben senin öz kızınım.

ANNESİ – Başım uğulduyor. Gür ormandaki gibi, hiçbir şey görmüyorum. Devamlı oramı buramı elliyorlar? Gözlerimin ferini de çekip almak istiyorlar. Kim bunlar? Nedirler? Niçin? Allah bilir!

VALÂ – Anne, böyle yapalım dedik Kosta'ya.

ANNESİ – Aha, yağmur da üç gündür durmadan yağdı, her taraf çamur deryasına döndü. Hava da duruldu, açıldı.

VALÂ – Bize kızma anne, hayat böyle yapmaya mecbur ediyor.

ANNESİ – Ay da sönüyor akşamları, güneşte erkenden (*sabahtan*) batıyor. (*Ayağa kalkarak avluya doğru yürür.*)

VALÂ – Ne oldu buna? İhtiyarlığı böyle miydi?...

(Karga gaklayarak gelir.)

İz bırakmamış gibi.

(Yuçka koşup gelir. Valâ'yı görünce yılıştır.)

Ha, dikkat de etmemiştim. Sen böyle yünlüymüşsün. Kalpak yapmak için yün hazır.

(Yuçka koşarak çıkıp gider ve kitap parçalarını alarak gelir. Nedir bu? Eline alıp okumaya başlar.)... Litiçeska... ko... nomi...

(Yuçka çıkıp gider.)

... Litiçeska... konomi... Köpek de dalga geçiyor. Sevişmek istiyor. Son bahar geliyor. Neyi bildiriyor o zaman bu? Acaip (*şaşırmış*), sevişmek istiyor galiba. İlk bahar da veya kışın sevişmeli, tabiat kanunlarına göre. Tabiat böyle emrediyor.

(Eviden Radik çıkar.)

RADİK – Valâ apa, Valâ apa!

VALÂ – Ne oldu Radik?

RADİK – Valâ apa, evde annem, ağlayıp duyuyoy. Duymuyoy niye ağlıyorsun anne diyoyum da, sadece ah Yadiç diyoy. Giyip sustuy onu, Valâ abla, ayтік ben onun ağlamasına dayanamıyoyum. Benim de ağlıyasım ge-

liyoy. Ağlayınca bütün gün başım ağyıyoy sonya.

VALÂ – Ağlasın Radik ağlasın. Annenin göz yaşları temizlenir. Tertemiz olur.

RADİK – Niye öyle söylüyoysun, Valâ abla, annem böyle de temiz, değil mi?
O kadar kötü mü?

VALÂ – Çirkinler de çeşitli olur. Çirkin de temiz olur.

RADİK – Ninem neyede Valâ abla, sen göymedin mi?

VALÂ – Nine? Aha gidiyor. *(Avlunun öteki tarafını gösterir.)*

(Radik baba annesinin peşinden koşar.)

VALÂ – Delirtecekler beni bunlar böylece. Aklımı kaçırıyorum. İnsan ötür bu çocukların arasında. Bir düzen yok. Sadece düzensizlik. Ve hayvan gibiler. Yonga gibi etrafa yayılmışlar. Donsuz zavallılar.

YOŞŞIH'IN SESİ – *(Çitin diğer tarafında)* Ey Olga abla

VALÂ – O yok kayınlığa gitti. Buzakları (danaları) almaya.

YOŞŞIH – Sen misin, Valentina Yegorovna?

VALÂ – Benim Yoşşih, ben.

YOŞŞIH – Sen benim önümdesin, çitin diğer yanında. Ben sana bakıyorum.
Kendime bakar gibi. *(Selamun Aleyküm.)*

VALÂ – Niçin seviniyorsun Yoşşih?

YOŞŞIH – Sana bakarak seviniyorum. Kendime bakarak seviniyorum. Akıllı insanlara bakarak seviniyorum.

VALÂ – Üç gün önce evlenmiş gibi sevinerek geziyorsun. Yoşşih ayıbı bil.

YOŞŞIH – Geziyorum. Çünkü canım gezmek istiyor. Çünkü ben seviyorum.
Vassa'yı seviyorum. Niye mi seviyorum? Çünkü o yere girdi. Kendi kendine. Bensiz. Biraz kaygıtlıyorum: Bir oğul da doğurup bırakmadı. Seviyorum Vassa'yı.

VALÂ – Yoşşih senin ayınık günlerin hiçbir zaman olmaz mı?

YOŞŞIH – Milaya maya uçtilnitsa *(benim iyi öğretmenim)*. Pervaya maya uçtilnitsa *(benim başöğretmenim)*. Hamama girdiğim gün benim ayınık günüdür. Bir gram da ni ni.

VALÂ – Sen önce farklıydın Yoşşih.

YOŞŞIH – Beşikte mi?

VALÂ – Gençliğinde.

YOŞŞIH – Şimdi ben genç değil miyim?

VALÂ – İçmeyi bırak Yoşşih. Sen içmesen iyi bir insan olursun.

YOŞŞIH – Tamam, tamam çıkıp gidebilirim. Kendi bahçemden de.

VALÂ – Amcaların gitti mi Yoşşih?

YOŞŞIH – Amcama gitmesi için devamlı kapı açık. Güle güle Tavarış Militsioner, Moskova'ya formanı çıkarıp at. Ve bıyıklarını kes. İbiğin çok büyük görünüyor. Dayanılmayacak kadar büyük görünüyor.

VALÂ – Yoşşih, amcanla tartışmadın ya sen?

YOŞŞIH – Ben mi? Ben polislerle ilişkiye girmiyorum. Aptal değilim, içki içsem de kanunlara uyuyorum.

VALÂ – Ne oldu sana Yoşşih? Niye bu kadar aptallaşıyorsun?

YOŞŞIH – Dişlerimi göstermek istiyorum da.

VALÂ – Ah Yoşşih, ne temiz bir gençtin sen. Bir gün beni bahçe kapısında sabaha kadar bırakmadığını, gece boyunca öpüştüğümüzü hatırlıyor musun?

YOŞŞIH – Ben eskiden hiçbir şey hatırlamıyorum. Ben hepsini unuttum Valentina Yegorovna. Bir de affet hatırlamak da istemiyorum.

(Yoşşih gider. Valâ eve girer.)

(Akşam oldu. Çitin diğer tarafında Yoşşih beri tarafında Lida.)

LIDA – Aniden değil galiba Yoşşih. Ben hiçbir zaman inanmak istemiyorum. Onun gibi şeyler aniden olmaz. Öyle şeylerin öncesinde gecelerce uykusuz geceler geçer.

YOŞŞIH – Lida onların birbirlerini sevdiğini gördün mü sen?

LIDA – Duydum. Görme de gördüm. Fakat görmemiş gibi yürürdüm. Görüyordum da görmedim diyordum. Öylesi kolay kendi kendini aldatmak, başkalarının seni aldatmasından daha iyi. Böylece sen kendin bakmayınca hiçbir şey görmediğini, duymadığını farz edersin. Beni aldatmıyorlar beni seviyorlar dersin.

YOŞŞIH – Lida ben onların hamamda seviştiklerini gördüm. Ben? Ormana çalışmaya gitmiştim. Okula odun hazırlamaya. Fakat yarmada bizim araba bozuldu, erkenden eve döndük. Kapı kapalı, Vassa yoktu. Ben çok üşü-

müştüm, ekşimemişte olsa içeyim diye hamama gittim, orada kepeç vardı. Baktım ki onlar ikisi de çıtırçıplak, sonra ben ne... Dönüp bakmadan çıkıp gittim. O zaman da ondan sonra da hiçbir zaman da hiçbir kelime de söylemedim. Vassa'ya görmemiş gibi davrandım. Vasili'yle görüşünce başımı eğerek tokalaşırdık. Her akşam yatağa girince, ondan sonra hiçbir zaman Vassa'nın tarafına dönmedim. Sırtımızı dönüp yatarız da birbirimize azap çektirerek, nasıl olsa da fazla birbirimize dokunmasak diye çabalayarak yatarız. Duvarda veya tavanda oynayan ışıklara bakardık.

LİDA – Ailedeki aşk gibi aşk yok galiba... O benimle güçsüz ve soğuktu. Elleri buz gibiydi. Gel koynuma sok ellerimi ısıtayım diyordum da o suçlu gibi gülerek, sen bakma benim ellerimin soğuk olduğuna benim canım sıcak diye şaka yapardı.

YOŞŞIH –Eve içki içerek dönerdim ve kavga çıkarmak için yüksek sesle bağırırdaya başladım ona: Vassa votka ver derdim. Ah Yoşşih niye bu kadar çok içiyorsun sen derdi o. Ben sana iyilik olsun diye içiyorum anlamıyor musun aptal derdim. Ah Yoşşih içki içerek bana iyilik mi yapmak istiyorsun derdi o. Ben içki içince yapmaya başkası bulunur diye bağırırdım onu aşağılayarak. Canım içimde kabarıyor, bağırıyor, uluyordum. Ben öyle söyleyince o ağlayarak ah Yoşşih niçin bana böyle yapıyorsun derdi. Görüyorum. Seni görüyorum. Her akşam görüyorum senin taş gibi sert sırtını derdim. Yoşşih sen beni niye kovmuyorsun, sonra tekrar evlenirsin deyince ben dayanamayarak ağlıyordum. Son gün de beraber gidelim deyince ne yaptıysam beni alıp gitmek istemedi. Öleceğini bilseydim...

LİDA – Onlarla dahi insanlar da varmış dediler. İlya'nın karısıyla Şınuk. Onlar kuşkirazı yemeğe kaldık, bekledik. Vassa'yla Vasili yok dediler. Yarın kenarına gidip baktık ki toprağın altında kalmışlar dediler. Onlar suya girmek için aşağıya inmişler de tepe onların üstüne yıkılmış. Onları hemen o anda yerin altına soktu. Üste tamamen elbiseleri yatıyordu garip garip dediler. Evet heyecanlanarak yatıyorlardı dediler. İlya'nın karısı diyor ki baktım baktım da aniden gözüm karardı da yığıldım. Şınuh da baktım baktım her tarafta toprağın kabardığını hissettim. İnme için ayağımı bastığımda başka bir parça kart diye yıkılıp gitti. Bir yerlerden yerin altından ah diye, uzunca bir aaaa diye iki ses kadınla erkek sesleri

birlikte yalvardıkları iştiliyordu.

(*Ala Karga gak gak öter. Saksağan sesi.*)

LİDA – Çok içme Yoşşih... Yok içeceksen iç artık onsuz yaşayamazsın. İçeceksen iç ancak ölçüsünü bil Yoşşih olur mu?

YOŞŞIH – Misafirler gittiler de ev bomboş kaldı. Sen bu akşam inekleri sağarmısın?

LİDA – Sen gelip söyle ne zaman sağılacağını.

YOŞŞIH – Akşama çoban getirince.

LİDA – Olur o zamana kadar bir yere gitmezsem.

YOŞŞIH – Nereye gidiyorsun?

LİDA – Eve.

YOŞŞIH – Gidip gelmek mi istiyorsun?

LİDA – Yook, temelli gitmek istiyorum, tamamen.

YOŞŞIH – Ne oldu Lida?

LİDA – Hiçbir şey.

YOŞŞIH – Niçin gidiyorsun?

LİDA – Gitmem lâzım onun için.

YOŞŞIH – Kovuyorlar mı Lida?

LİDA – Onun için değil, onların kovmasına bakmıyorum.

YOŞŞIH – Gitme Lida sana yalvarıyorum gitme... Lida

LİDA – Ah Yoşşih (*Ağlar.*)

YOŞŞIH – (*Hiçbir şey yapamayarak şaşırır*) Lida ağlama, Lida... gitme Lida gitme...

LİDA – Ah Yoşşih...

YOŞŞIH – Ne biçim insansın sen Lida. Ağlama, lütfen ağlama, Lida. Evet hayat bu hepsi olur.

LİDA – Gitmem lâzım Yoşşih... Mutlaka gitmem lâzım... On sene azap çekerek yaşadım. Yeter artık...

YOŞŞIH – Lida haydi... birlikte gidelim... benim evime... Bana şey, inek sağan da lâzım, evi toplamaya da kadın eli lâzım evet, Lida, Allah aşkına bana gülme haydi Lida olur mu? Lida, Lida!...

LİDA – Ah Yoşşih, sana bir şeyi söylemeyi unuttum. Yoşşih siz Vasili'yle kardeşiniz ya. Sizin babanız bir, Vasili'nin babası.

YOŞŞIH – Hepsini biliyorum. Annem bana öleceği zaman söyledi.

LİDA – Ben sana devamlı acıdım, Yoşşih, belki çok fazla kızılıyordum da, fakat ben seni hiçbir zaman hiç kimsenin önünde kötü sözle hatırlamadım. Sana bakınca benim içim sızlıyordu. Onun için seni bizim evden kovalıyordum. Seni görünce kendimi hatırlıyordum.

YOŞŞIH – Lida! Lida!... Ben içmeyi tamamen bırakacağım. Ve Radik'le Marine bana alıştılar, ben onları çok seviyorum. Onlar olmazsa bana ağır olacak.

(Ala kargayla saksığan yarışircasına öterler. Avludan Marine koşup gelir.)

MARİNE – (Ağlayarak) anne!...

LİDA – Oy! Oy! Ne var?

MARİNE – Anne, Ninem... yatıyor...

LİDA – Nerede... nasıl... yatıyor?

MARİNE – Kaynıkta... Radik onu kaldırıyor da o durmuyor. Nine haydi eve nine diye kaldırdı onu Radik o hiçbir şey söylemiyor... Sonra ara ara gözlerini açarak: Ah yavrularım, rahat yaşayın şimdi. Tanrı bırakmasın sizi dedi. Sonra tekrar gözlerini kapadı... Radik ağlayınca: Ağlama Radik ağlama geliyoruz ve gidiyoruz. Herkes böyle dedi ninem, gözünü de açmadı.

YOŞŞIH – Ah Olga abla, Olga abla yüreği dayanamadı galiba onun... Kaygı, yerin göğün dayanamayacağı kaygı.

(Hepsi avlunun içine doğru koşup giderler.)

Gece, çitin üstünde Yoşşih oturuyor. Ağlar.

YOŞŞIH – (Ağlaya ağlaya şarkı söyler.) Senin canın benim canımın yanına enik gibi sürünerek geliyor. Benim ellerime sürtünüyor sürünerek o, beni canım gözlerinden kıskanarak bakıyor. Senin canın benim canımın yanına sürünerek geliyor. Bana sonsuz bakarak beni yordu o, enik gibi severek, enik gibi inanarak bakıp... Senin canın benim canımın yanına sürünerek geliyor, ona, eniğe, benim canımı yalamak hoş geliyor, şimdi. Ben sonra o yeter ki kaybolmasın, benim ellerimi yalamayı bırakarak

benim canım üzerine düşüneceğine inanıyorum. Ben de enik gibi, alçak gecenin canını yalar gibi...

(Letonyalı şair Dagniga Dreyka'nın şiirini kullandı.)

(Yuçka yılışarak gelir evin içinden.)

YOŞŞIH – Yuçka, selâm, selâm Yuçka! Evet, dostum, nasılsın? Fena değilsin galiba? Evet, evet, yaşamak lâzım tabîî yaşamak lâzım. Hayat böyle. Evet böyle bir şey bu hayat. Bu gün var yarın yoksun sadece ruh kalıyor.

(Uzakta, uzakta, çok uzaklarda, baykuşun sesi işitilir. Kesilmeden, ürpertici sesi. Yuçka Yoşşih'in yanına gelerek yılıştır.)

Evet böyle, Yuçka böyle. Adlarımız da aynı harfle başlıyor bizim. Kaderlerimiz de aynı. Evet Yuçka böyle yaşıyoruz seninle, ileride de böyle yaşayacağız. Hayat değişti. Böyle Yuçka se la vi, pardon.

(Yuçka yılışarak avlunun gerisine doğru gider.)

Sabah'tan yeni yeni çıkıyor.

Çitin üzerinde böğürtlenler.

Büyük ve iri, olgun böğürtlenler. Her tarafta böğürtlenler. Kırmızı da beyaz da yok.

Avlunun arkasından Yuçka yorgun adımlarla geliyor. Çite asılarak yatar. Dilini çıkarır. Gözleri hiçbir şeyi hissetmeden dünyaya son kez bakıyor. Yuçka ölüyor.

Uzakta bir yerlerde. Yoşşih'in inleyen sesi. Bir ara "öyle ya, evet, öyle" diyen kelimeler.

Hepsi o an ağlamaya başlarlar.

Farklı olarak Radik'in sesi çınlayarak:

Nineee, niiii neeee, niiii neeee, nineeee, nineeee diyorum! Niiii neeee

AKT. METİN YILMAZ